

DIRVA

THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER

6907 SUPERIOR AVENUE, CLEVELAND, OHIO 44103

VOL. LIX

Sausis — January 18, 1974

Nr. 5

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

TEISMO LAUKIANT

Nuotaikos reikalauja greito sprendimo

Praeitam Dirvos numerje kalbėdami apie Nixono gynybą, pastebėjome, kad šiuo momentu atstovų rūmuose nebūtų daugumos už jo pašalinimą. Iš tikro pagal paskutinį NATIONAL OBSERVER tyrinėjimą, už pašalinimą šiuo metu yra nusi- teikę tik 21% kongresmanų. Tai jaučia ir NEW YORK TIMES, kuris sekmdienio vedamajame ragino atstovų rūmų teisinį komitetą... neskubėti. Karine terminologija kalbant, prezidentas 'ap- sikasė' ir laukia savo priešų puolimo, bet tie dar nedris- ta pulti, nes nežino presiden- to pozicijų stiprumo.

Mat, JAV prezidento nu- šalinimui neužtenka vien ne- pasitikėjimo pareiškimo kaip parlamentariniuose re- žimuose. Čia konstitucija reikalauja kriminalinio ak- to konstatavimo, kas esa- moje situacijoje nėra labai lengva padaryti. Už tat N.Y. Times siūlo neimti konsti-

VYTAUTAS MEŠKAUSKAS

tucijos paraidžiui, bet laiky- ti prezidentą atsakomingu už jo paskirtų pareigūnų nu- sikalstamus veiksmus.

Šiuo metu jau yra patrauk- ti teismo atsakomybėn ar tē- ra tardomi 18 buvusių pa- reigūnų, bet kiek bus iš tik- ro teismo rasti nusikalte, kol kas dar labai sunku nu- matyti. Be to, yra dar visa eilė konstitucinių klausimų, kurie liečia prezidento tei- ses, pavyzdžiui, ar jis galē- jo įsakyti bombarduoti Cam- bodiją? Dėl to gali būti ir yra įvairiausių nuomonių ir, savaime aišku, atsakymų.

Teisinės painiavos sukelia ir prezidento 'nusikaltimai' vidaus fronte. Kol kas nėra įrodyta, kad prezidentas pats būtų įsakęs Baltųjų Rū- mų saugumiečiams, vadina- miems 'plumberiams', įsi- laužti į demokratų būstinę Watergate. Tiesa, dabar at- rodo, kad tie 'plumberiai' iš

viso buvo didelis nesusipra- timas, bet tuo laiku presi- dentas turėjo pagrindo ne- pasitikėti kitais krašto sau- gumo organais, kurie vienas kitą sekė. (Karinė žvalgy- ba, pavyzdžiui, rausėsi Kis- singerio popieriuose!).

Pieno kainų palaikymo srityje prezidentas, atrodo, buvo padaręs teisingą ir kraštui naudingą sprendi- mą, kuris padidino pieno produkciją. Jis ji būtų pada- ręs ir negaudamas iš pienini- ninkų kooperatyvų aukų sa- vo rinkimų kampanijai. To- kiu būdu tos aukos forma- liai negali būti laikomos ky- šiu. Taip pat ir jo elgesys I.T.T. byloje yra įstatymų interpretacijos klausimas, o ne noras juos apeiti.

Kaip sakėme praėjusiam numeryje, atstovai savo sprendimą padarys ne tiek teisiniais, kiek politiniais su- metimais t.y. jų laikyseną nuspręstos noras įtkiti savo rinkikams. Dabar nuotaikos esančios tokios, kad rinkikų dauguma ne tik nepageidau- ja, bet ir bijo valdžios pasi- keitimo. Tai jausdamas pre- zidentas norėtų, kad jo nuš- linimo klausimas būtų spren- džiamas galimai greičiau. Juo labiau, kad netrukus pasiūlydamas visuotiną svei- katos draudimą visiems JAV gyventojams presiden- tas gali tikėtis savo popu- liarumo pakilimo. Presiden- to norui šiuo metu turbūt pritaria krašto dauguma, kuriai visas tas teisinis 'blu- sinėjimas' nusibodo ir kuri nori greito vienokio ar kit- okio sprendimo. Tokios nuo- taikos verčia sprendimą pa- greitinti.

Clevelando miesto meras Ralph J. Perk ir Clevelando miesto viešųjų įmonių direktorius inž. R. Kudukis Clevelando skautininkų draugovės suruoštame pobūvyje Lietuvių Na- muose sausio 13 d. skautininkų būryje. Šalia mero R. Perko sėdi šio pobūvio organiza- torė draugovės pirmininkė vs.S. Radzevičiūtė. (Plačiau apie pobūvį 7 psl.).

V. Bacevičiaus nuotrauka

MEKSIKOS PREZIDENTAS IEŠKO
ATRAMOS ARMIOJE BRONIUS AUŠROTAS

Virš 50 milijonų gyven- tojų priskaitantis ir nepa- rastai daugėjęs JAV pieti- nis kaimynas, Meksika, gy- vena nesibaigiančios revo- liucijos ženkle. Jau nuo 1929 metų Meksiką valdo Insti- tucinė Revoliucijos Partija ir tik šios partijos parinkti kandidatai tegali būti išrink- ti Meksikos prezidentais 6- rių metų laikotarpiui.

1970 m. visuotinius rin- kimus laimėjo, iš profesijos advokatas, buvęs Vidau reik- kalų ministras Luis Echeve- ria Alvarez. Taigi jis su sa- vo partija turėtų valdyti Meksiką dar ligi 1976 me- tų. Galima būtų prileisti, kad nežiūrint didesnių ar mažesnių vidinių sukrėtimų jis ir išliks prie valdžios vairo ligi sekančių rinkimų. Bet kaip bus toliau? Meksi-

kiečiai reikalauja radikalių, toli siekiančių ūkiškų refor- mų, kurios patenkintų jų mi- nimalius gana sumodernėju- sius poreikius.

Jau nuo 1971 m. Meksikos jaunieji revoliucionieriai, vieni apmokyti Šiaurinėje Korėjoje, kiti sovietų vado- vaujamose Kubos revoliuci- jų kėlimo mokyklose, gana sekmingai vykdo bankų api- plėšimus, revoliucijai finan- suoti; bombinius atentatus prieš užsieniečių vadovauja- mas didžiąsias biznio įstai- gas; taip pat vykdomi lėktu- vų pagrobimai, siekiant iš- laisvinti savo draugus sėdin- čius kalėjimuose. Ir, taip pat, kas yra buvę labai jau madoje Urugvajuje prieš metus, kai ten siautė žmog- vagių Tupamarų gaujos, taip ir Meksikoje revoliu- cionieriai vagia užsieniečius diplomatus, reikalaudami už jų išlaisvinimą stambių iš- perkamųjų sumų. Labai daž- nai tokios sumos būdavo su- mokamos iš valdžios išdo...

Bet šiuo metu centrinei valdžiai grasina ne teroristai, bet turtingieji krašto pramonininkai. Pastarieji kaltina prezidentą, kad jis skatina teroristų veiklą be- saikiu jiems pataikavimu. Padėtis esanti tokia bloga, kad kai kurios užsienio atstovybės pačios imasi gy- nimosi priemonių, apsisau- gojimui nuo žmogvagių. Mexico City, kur yra sukon- centruota apie 18% krašto gyventojų ir 80% krašto pramonės, platinami atsi- šaukimai kuriuose presiden- tas Echevaria kaltinamas susidėjęs su komunistais. Žinoma, toks kaltinimas yra nesąmonė, bet prie pilietiš- kų laisvių prapratusiems meksikiečiams ir tokia kvai- lystė gali rasti šokių toki atgarsį.

Galima prileisti, kad kai kurie žemiau pasiturinčiųjų meksikiečių sluoksnių tiki, kad jų rinktas prezidentas stengiasi įvykdyti rinkėjams duotus pažadus, tačiau tai jam atsiekti kliudanti tur- tingųjų itaka. Manysčiau, kad neturtingieji yra teisūs savo išitikinimuose, nes Meksika, kaip ir jos pietiniai Vakarų pusrutulio kaimynai dar vis tebegyvena feodalinės gady- nės laikotarpyje. Tačiau pa- gyvėjusi teroristų veikla ši pavasarij gali sukludyti pre- zidentui pravesti norimas reformas, nes jis taip pat ne-

nori supykinti ir pramonin- kų, krašto išdo išlaikytojų.

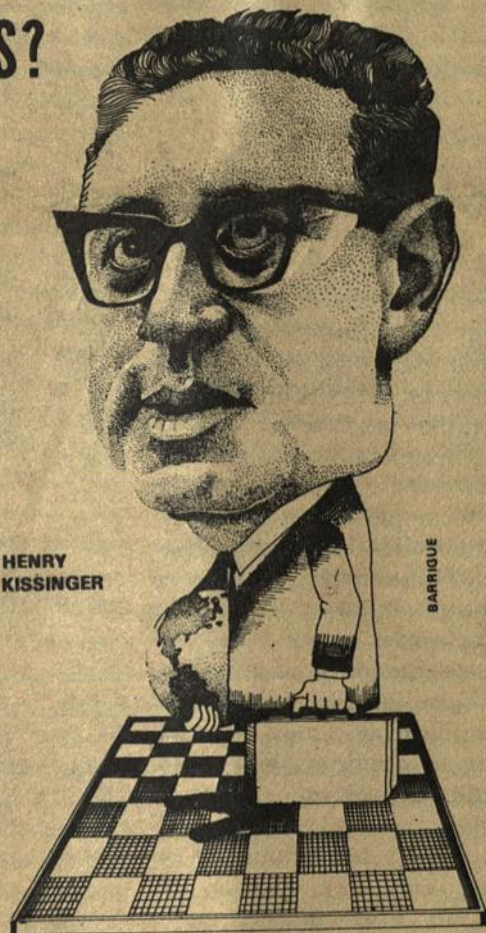
Teroristų veikla ypač pa- gyvėjo rudenio, kai 1973 rugsėjį teroristai nužudė Monterrey srities grupės pramoninkų ikūrėją Euge- nio Garza Sada. Ši grupė praktiškai kontroliuoja visą Meksikos pramonę. Ir Sada buvo nušautas kai jis pasi- priešino ji norėjusiems pa- grobti žmogvagiams.

Pats prezidentas Echeva- ria nuskrido į Monterrey da- lyvauti Sada laidotuvsė. Tačiau stovėdamas prie lai- dotuvių duobės, jis išgirdo daug nemalonių žodžių iš Ricardo Margain Zozoya, kuris laidotuvsė atstovavo nužudytojo pramoninko gru- pę. Margain tiesiog apkal- tino vyriausybę, kad pasta- roji skatinanti terorizmą, at- virai pasisakydama už kai- riųjų sluoksnių pažiūras. Margain taip pat tvirtino, kad viešojo tvarka ir pagar- ba autoritetui baigia sugriū- ti Meksikoje.

Tuo po Garza nužudymo žmogvagiai pagrobė vieną meksikietį milijonierių ir Guadalaroje reziduojantį D. Britanijos garbės konsu- lą Anthony Duncan Willi- ams.

Galimas dalykas, kad val- džia, atsižvelgdama į kritiką nuolaidžiavimu teroristams, atsisakė šį kartą įvykdyti te- roristų reikalavimus paleisti 51 kalėjimuose laikomą po- litinį kalinį ir nuskraidinti juos į Š. Korėją. Valdžios atsisakė vesti bet kokias de- rybas ir teroristai, stengda- miesi išgelbėti savo orumą, įvykdė sankcijas prieš pa- grobtuosius: britų konsulas buvo paleistas gyvas, kai žmogvagiai įsitikino, kad jis neturtingas; o milijonierius nužudytas.

Kovodamas prieš pramo- ninkus, prezidentas privertė juos pakelti dirbančiųjų už- darbų 20%, kas sukėlė pramoninkų erzėlį. Pasta- rajam atsverti, prezidentas pakėlė 71,000 karių algas 15%, kad gavus pastarųjų atsvarą kovojant prieš pra- moninkus. Bet ar toks ba- lansas išgelbės Meksi- ką nuo didesnių sukrėtimų tik ateitis tegali atsakyti. Visokiu atveju, Meksika verkte prašosi griežtų soci- alinių reformų, kad to gra- žaus krašto gyventojai galē- tu jaustis vienos šeimos na- riais.

HENRY A. KISSINGERIS —
KAS JIS?

Per pirmąjį prezidento Nixono keturmetį dr. Kis- singeris buvo kabinatinės apimties figūra. Jo indivi- dualybė, temperamentas iniciatyva ir tarpvalstybi- nės komunikacijos teori- jos glūdėjo kažin kur giliai po jo švarku. Jam patiko kurti apie save lengvapėdiš- kas, dviprasmiškas legen- das ir legendėles: žmonos netekęs — gražių moterų mėgėjas; paauglių tėvelis — naktinių užėigų patronas. Su tuo spauda ir visuomenė greitai susigyveno ir, juo pompastiškiau, teko pabus- ti iš apgaulingų sprendimų, kad mūsų Henry nėra tas, kuo jis per pirmąjį presiden- to keturmetį įsismelkė į žmonių šamoną.

Staiga Kissingeris išžen- gė į pasaulinę sceną su rū- pestingai parengtais vaidi- nimais. Ir globalinės poli- tikos verpetams vis labiau šiaušiantis, mes kalbame apie Henry kaip apie hero- jų, apie genialų derybų vir- tuozą, apie neišsenkamos energijos bei iniciatyvos valstybininką.

Jo veržlumas tarptauti-

nių derybų, konfliktų mal- šinimų bei kompromisų iš- radingume jau seniai už jo nugaros paliko prezidento vaidmenį. Kissingeris veikia savarankiškai, skubiai, savo tarptautiniais scenarijais parbolksdamas pasaulį. Tai, kartu, labai naudinga Ame- rikos vidaus politikos rin- kai, kur viskas beviltiškai rieda į ekonominio gėrbūvio visišką praradimą.

Pats pirmasis Kissingerio 'One China' vaidinimas pa- bloškė vertybių masto per- vertinimais. Taiwanas tapo išmestas už borto. Čiang kai-šėkas buvo nustumtas į drumzlinus Formozos są- siaurio vandenis. Virš Azi- jos iškilo draugiško tosto šampano taurė Mao pirštuo- se. Mes nežinome, ar lygia- greičiai 'One China' politikos egzistuoja 'One USSR' poli- tika? Tai reikštų, kad Pabal- tijo valstybėms lemta atsi- durti Taiwano padėtyje. JAV leningradinio konsulo landžiojimas po Vilniaus 'už- sienio reikalų ministeriją' provokuoja spėliojimus. Ne- teko matyti mūsų atsakingų

(Nukelta į 2 psl.)

PRILAIKO 'KOMUNIZMO
STATYBOS' POLINKIUS

RIMAS DAIGŪNAS

Kalbėdami kietai, bet at- virai, tvirtiname, kad bet kuri ekonominė pagalba So- vietų Sąjungai yra talka 'ko- munizmo statybai'. Ši talka matoma visur, kur suskam- ba dabar išpopuliarėjęs žo- dis 'detente', kuris reiškia įtampos tarp valstybių maži- nimą. Idomu, kad sovietai 'detente' politikos įrodymu laiko 'labiausiai respektuoja- mos valstybės' padėties įve- dimą. Vėl gi, sovietiniu žar- gonu einant, 'labiausiai res- pektuojamos valstybės' pa- dėties reiškia neribotus, ilga- laikius jiems kreditus.

Šį suktą reiškinį pamatė- me amerikinių grūdų aruo- dų politikoje. Už ilgalaikius kreditus, kurių JAV, tvirti- name, niekad nerealizuos, sutvirtinta priešų bazė. Ap- sirūpinę grūdais, sovietai aprūpino arabus ginklais. Bet ir dabar, po skaudaus arabų — žydų ginkluoto kon- flikto, vyriausybė neatsisa- ko nuo 'detente' politikos, kuri apsiereiškia priešų bazių tvirtinimu. JAV ketina su- teikti neribotus, ilgalaikius kreditus sovietams. Tokiu būdu labai patrauklus tarp- tautiniuose santykiuose žo- dis 'detente' igauna konkre- čios pagalbos sovietams vaizdą, kas labai problema- tiška JAV interesams. Kas,

kad laikinai veiks vienas ki- tas fabrikas, o bankuose ju- dės investicijų sovietuose balansai! Gyvenimo prakti- ka rodo, kad šitokios formos 'detente', nėra tarpvalstybi- nės įtampos mažinimas, bet naivus kapitalo polinkis tikē- ti miraziniais pelnais ir labai realiai stiprinti priešų sto- vyklą. Amerikonai vis dar negali suprasti, kad sovieti- nė valstybė nėra partneris, bet naudos gaudytoja.

Kad 'detente' būtų galima skubomis įgyvendinti vy- riausybė nori prastumti pro Kongresą 'Trade Reform Act' įstatymą. Tas įstaty- mas igoalintų vyriausybę au- tonomiškai tvarkyti ekono- minius santykius su Sovie- tų Sąjunga. Bet Kongresas tuo tarpu, laikosi rezervuo- tai. Įtakingasis 'Ways and Means' komitetas, į vyriau- sybės siūlomą įstatymą nori įvesti moralines ir humanis- tines sąlygas. Norima pri- versti sovietus palengvinti žydų emigracijos sąlygas. Šią prielaidą sovietai laiko kišimusi į jų vidaus reikalus. Tuo tarpu, iki kokio nors kompromiso, 'Trade Reform Act' pakliuvo į akliavietę.

Kapitalo dirginama vy- riausybė tvirtina, kad dėl

(Nukelta į 2 psl.)

NAFTOS SĄMAIŠTIS (4)

Pigi nafta ir jos produktai įgalino Vakarų Europos ir Japonijos ūkinį atkurtimą ir leido tiems kraštams pasivyti Ameriką. Kraštai, kurie nafta tiekia, iš jos uždirbo palyginti nedaug. Didžiausia pelno dalis atiteko bendrovėms, priklausančiam šveticui kapitalui. Po karo naftos statinė (42 galionai — 1259 litrai) JAV (Texase) kaštavo 1 dolerį ir 31 centą. Tuo tarpu Artimuosiuose Rytuose ta pati statinė kaštavo vos 10 centų, o Venezueloje 51 centą. Savo kainą didžiosios bendrovės nustatė pagal JAV kainą, kas reiškia, kad pvz. Indija už Persijos naftą turėjo mokėti \$1.31 plus pervežimo kaštai, nors bendrovėms ta nafta atsiėjo 10 centų.

Kad Amerikos kaina nustatė kitas, stebėtis nereikėjo. Pasibaigus 2-am pasauliniam karui, JAV produkcavo 67% viso pasaulio naftos, Venezuela 11%, o Artimieji Rytai vos 6%. Pradėjus visur ieškoti naftos, bendrovės kraštams, kuriose buvo randama nafta, normaliai duodavo 12,5% nuo pardavimo kainos. 1948 metais Venezuela išreikalavo sau 50%. Principas 'Fifty-

fifty' pasidarė idealu visiems naftą tiekiančiams kraštams.

Kol Amerika tiekė naftą, desinė dalį pasaulinės naftos produkcijos, tol Artimųjų Rytų naftos tiekėjų balsas nebuvo stiprus. Juo labiau, kad didžiosios bendrovės sugebėjo neprileisti prie jų vienybės. Kai Persijos premjeras Mossadeghas nusavino jų turtus, du metus Persija negalėjo parduoti savo naftos nei vieno lašo. Mossadeghas neteko valdžios, tačiau ir naftos koncernai pasidarė nuolaidesni. Ypač, kad su jais pradėjo konkuruoti naujos jėgos, kaip pvz. Italijos valstybinio naftos ir dujų koncernas. To vedėjas Enrico Mattei žuvo 1962 spalio 27 dieną lėktuvo katastrofoje. Sakoma, kad bomba lėktuve padėjusi Prancūzijos slaptoji tarnyba SDECE dėl to, kad Mattei flirtavęs su Alžiro sukilėliais, norėdamas gauti naftos koncesijas.

Intensyvus naftos ieškojimas davė tokių gerų rezultatų, kad JAV 1959 metais turėjo suvaržyti naftos importą, o kainos benzinui tarptautinėje rinkoje nuo 1964 metų iki 1970 metų nukrito per 40%. Tai prisidėjo prie naftos vartojimo paskatinimo, o kai tas pralenkė pasiūlą, prasidėjo dabartinė krizė.

Dabar, jei kuris nors kraštas nutraukia naftos tiekimą, jis, tiesa, pats susilaukia nemalonumų, bet kartu jis gali guostis, kad to, ko dabar jis neparduoda, jis ateityje galės parduoti už geresnę kainą. Kai Libijos valdovas Muammar el Gaddafi pareikalavo didesnės pelno dalies, didžiosios bendrovės atmetė jo reikalavimus, bet vieną iš mažesnių bendrovių — Occidental — tačiau priėmė, po ko ją vėliau pasekė ir kitos. Tas Libijos laimėjimas privedė prie minties, kad arabų kraštai, kurie patenkina 60% Europos naftos poreikavimą ir 90% Japonijos, susitarę gali pakiduoti naftos kainas. Vieną laikymiesi jie gali sumažinti tarpininkų uždarbį ir iš viso jų atsikratyti, betarpiai parduodami savo naftą.

Žinia, tai daugiau tinka Europai ir Japonijai, JAV naftos importuodavo mažiau, paskutiniu metu apie 17%. Kiek sumažinusios savo suvartojimą ir padidinusios gamybą jos lengvai gali apsieiti be importo. Todėl Amerikoje nenurimsta gandai, kad visa krizė yra pirmoje eilėje didžiųjų naftos bendrovių samokslas, parankus ir Nixono administracijai, nes priverčia užmiršti Watergate. Bet, jei krizė iš tikro yra Nixono ir naftos magnatų darbas, kam aš netikiu, jie padarė kraštui nemažai naudos, nes pirma — paskatins protingiau naudoti energiją ir surasti jos naujus šaltinius, o antra — įrodė visam pasauliui JAV ūkinę galybę: doleris visur pradėjo kilti.

Kissingeris yra gerasis prezidento Nixono genijus, nes be ekscentriškai — aktyvios užsienio politikos Amerika užtrokštų savo vidaus politikos tvaikui. Bet ekscentrizmas, tikras eksperimentavimas, keičiant draugus ir priešus, kaip pirštines, kur klaidos netiktai kad neišvengiamos, bet būtinos! Todėl, tuč tuojau, akys krypta domo sua linkme. Patogu ir mums veikti 'po valią', kada JAV užsienio politikoje letargas. Kada toje sferoje siaučia vulkanas, mums nereikia bijoti prieiti prie kraterio... (r)

'SAULĖS ŠERMENŲ' APEIGOS BOSTONE

J.V. SODUVAS

satyros botagu paplakė ir mūsų politikus ir iššaknijusias visuomenės sumaterialėjimo ydas ir tuos savanaudžius šeimos 'vėžius', kurie vietoj laikrodžio savo kambaryje laiko gyvą gaidį ir televizijos kambario prieblandoje kutena draugo žmonos slapčiausią kūno vietą.

Po nuotaikingos ir tikrai linksmos programos vyko po nių paruoštos vaisės ir šokiai.

Puikiai pavykęs vakaras parodė, kad mūsų jaunoji visuomenė dar nėra abejinga lietuviškam dailiajam žodžiui. Būtų dar gražiau kad ji taip pat gausiai būtų matoma ir mūsų patriotiniuose bei tautiniuose minėjimuose, kurie, deja, vis

dažniau jau pamirštami kaip atgyventi. Ir kaip savo atidarymo žodyje Skirma Kondrotienė pažymėjo, kad mes čia susirinkę Lietuvai laisvę neatkovosime. Sutinku, kad nemaža čia materialiniam gerbūvyje paskendusį taip galvoja, gal tik nepareiškia viešai, nes mūsų jaunajai kartai Amerikoje stokoja prastai pavadinus žydiško patriotizmo. Nemanyčiau, kad visas minimas jaunimas ar bent jo dalis jau pamiršo Kudirkos, Kalantos ir šimtų kitų kovotojų laisvės šaukškus savo pavergtai tautai; nes idėjos ir idealai nemiršta, kaip žmonės. Lietuvių tautos laisvės ir nepriklausomybės idealas dar nėra miręs, nes per amžius buvo ir bus žmonių — lietuvių pasiryžusių dėl jo mirti.

'LAISVĖS VARPO' STUDIJOJE

Petras Viščinis savo studijoje.

Lietuvių radijo programa 'Laisvės Varpas', redaguojama Petro Viščinio, kiekvieną sekmadienį girdima Bostono, Worcesterio, Brocktono, Norwoodo, Lowellio ir daugelio mažesnių aplinkinių lietuvių kolo-

nijų jau dvidešimt metų. Šios sukakties progą gruodžio 2 d. Petras Viščinis pakvietė lietuviškos spaudos bendradarbius susipažinti su nauja 'Laisvės Varpo' programų parengimo, įrengimo ir perdavimo į radio stotį studija, įrengta jo namo viename kambaryje, Brocktone. Studijos įrengimas kainavo keletą tūkstančių dolerių ir tai, P. Viščinis galėjo atlikti tik su pagalba daugelio rėmėjų.

Visas šitas komplikuotas pertransliavimo aparatas telefono kabeliu yra sujungtas su radijo stotimi, Bostono priemiestyje, Methforde. Kiekvieną sekmadienį 11 val. ryto, pasigirdus stoties signalui: 'Lietuviais esame mes gimę...' P. Viščinis pradeda programą savo studijoje. Stebint iš šalies, atrodo, kad vienam asmeniui valdyti šią gana komplikuotą aparatūrą ir mikrofoną nėra taip lengva, kur kiekviena minutė yra apskaičiuota ir viskas iš anksto turėjo būti numatyta ir parengta. Tačiau Petras Viščinis, turėdamas ilgų metų patyrimą, sugeba atlikti tai vienas. Paklaustas kodėl iširėngė savo namuose studiją, atsakė, kad važinėjimas kiekvieną sekmadienio rytą į radio stotį, kuri yra už 35 mylių, ypatingai žiemos šaltyje, sniegie prie vis didėjančio judėjimo pasidarė veik neįmanomas. Stotyje vėluotis su programa negalima, gresia sutarties su stotimi nutraukimu.

Tas privertė ieškoti nau-

PRILAIKO 'KOMUNIZMO STATYBOS' POLINKIUS...

(Atkelta iš 1 psl.)

'labiausiai respektuojamos valstybės' statuso nesuteikimo Sovietų Sąjungai, JAV neša didelių nuostolių. Įdomu, kad šią politiką palaiiko plačioji spauda. Šia prasme Baltųjų Namų iniciatyva randa spaudos paramą. Čia apeliuojama į įstatymdavių sąmonę dviem kanalais: 'detente' labai patrauklus, simpatiškas tarpvalstybinio bendravimo terminas; be glaudžių ekonominių santykių su Sovietų Sąjunga JAV turi nuostolių, nes milžiniškoji industrija negali dirbti pilnu apkrovimu. JAV-bių industrijos pilnas apkrovimas reikštų naują gerbūvio pokylių Amerikoje.

Pastarųjų dienų įvykiai ryškiai parodė, kad, tuo tarpu, milžiniškoji Amerikos pramonė yra milžinas ant molio kojų. Be naftos, degalų ir kuro, kas gaunama iš už valstybės ribų, pramonė priversta pasukti letargę. Svajonės, kad 'užversime milžinišką sovietų teritoriją mašinerija, kompiuteriais, automobiliais' (kas reiškia darbą amerikiniams darbininkams) negali būti

realizuotos. Koks nors šeikas iš Šecherezados padangės neduoda naftos ir amerikinis darbininkas, iš darbo atleistas, sėdi šaltame bute.

'The Ways and Means Committee' pastatė skersai kelio į savižudišką Amerikai sovietų rėmimo akta gana emocinę žydų emigracijos lengvinimo sąlygą. Atrodo, jeigu sovietai paleistų savo žydus be barbariško pagalvų mokesčio, 'Trade Reform Act' būtų legalizuotas sovietai gauti jų taip norimą 'labiausiai respektuojamos valstybės' statusą. 'The Ways and Means' komitetas privėltų giliau įvertinti padėtį. Greta grynai humanistinių prielaidų reikia iškelti valstybinio saugumo mintį. Šia prasme 'detente' bus JAV priešiško stiprinimas. Tai nesaugu JAV-bėms militariniui ir ekonominiu požiūriais. Tarptautinė politika bazuojama ilgesnio laiko premisa, ne šios dienos labai problematišku pelnu. Pelno gaudymas tuo tarpu tėra tikslai polinkis drūčiai paremti pasaulinių neramumų centrą ir vergijos karalystę.

jų kelių, kad 'Laisvės Varpas' ir toliau būtų girdimas kiekvieno lietuvių pastogėje. Žinoma, rekordavimo studija vedėjo bute palengvina darbą ir suteikia daugiau laiko pačių programų paruošimui, tačiau visa tai pakėlė ir jos išlaikymo kainą. Mokesčiai telefono kompanijai, juostų bei plokštelių isigijimas, plokštelių isigijimas, mokesčiai radijo stočiai ir kt.. Pagal apskaičiavimus 'L.V.' programos išlaikymas metams kainuoja apie 10,000 dolerių. Dalis pinigų gaunama iš aukų, taip vadinamų laisvų programos klausytojų įnašų, 10 dol. metams, dalis gaunama iš skelbimų, kurie kasmet vis mažėja ir iš dviejų metinių parengimų. Tačiau, brangstant pragyvenimui ir didėjant įvairiems mokesčiams, lietuviškos radijo valandos išsilaikymas darosi vis sunkesnis.

Programą anksčiau minėtose lietuvių kolonijose klausosi apie 10,000 tūkstančių lietuvių šeimų, taigi jeigu kiekviena klausanti šeima pasiųstų mūsų programos išlaikymui bent po vieną dolerį metams 'Laisvės Varpo' finansinė padėtis būtų užtikrinta. Šiuo metu gi, laisvus klausytojų įnašus per metus apsimoka ne pilni 200 klausytojų. Dabar kada pačiam reikia susieškoti pinigų užsimokėti už radijo stotį, kuris yra 200 dolerių savaitei, be to kitokios sąskaitos visu mėgiamos kultūrinės programos parengimui, tai jau pritrūksta jėgų, — sako P. Viščinis.

P. Viščinis šitame darbe yra patyręs. Jo redaguojamos kultūrinės programos idomos, gyvos čia yra ir paskutinės savaitės lietuviško visuomeninio gyvenimo aktualijos, paverptos tėvynės būdinogs žinios, mūsų kolonijų kultūrinių parengimų charakteristika, jų garsinimai, mūsų rašytojų, menininkų pasisakymai, mūsų mirusiųjų prisiminimas. O visas šitas margas programos audinys, neskaitant keleto būtinų skelbimų, yra perpintas skambia lietuviška daina ir muzika.

Skaitykit ir platinkit
DIRVĄ

WANTED AT ONCE
1ST CLASS
ALL AROUND MACHINISTS
Company paid benefits. Overtime.
DAY SHIFT.
FREDON CORP.
1400 E. 222
EUCLID, OHIO
216-531-1780

(4-6)

AUTOMATIC SCREW
MACHINE OPERATORS
&
SET-UP MEN
EXPERIENCED

Needed for expanding commercial ball bearing manufacturer in Wilson, N. C. New Britton, Mullies and Brown & Sharpe single spindle experience or equivalent is desirable background. Top rates of pay, excellent fringes, paid relocation expenses and interview travel expenses. Call SYLVIA MATTHEWS at 919-237-8181 or write P. O. Box 370, Wilson, N. C. 27893.

(4-10)

SET UP MEN
BROWN & SHARP
SCREW MACHINES
WARNER & SWASEY
A. C. CHUCKERS

Set up men and experienced operators will be considered for these excellent growth positions, high pay, overtime, fringe benefits. Public transportation runs past our front door. Call or see Mr. D. MARCUS.

ENCORE MFG. CORP.
4310 Carnegie
Cleveland, Ohio 44103
(216) 431-1043

(2-8)

Viešėdami Chicagoje aplankykite **PARAMA**
MAISTO IR LIKERIŲ KRAUTUVE

2534 WEST 69th STREET. Telefonas: RE 7-3332

Savininkai: J. JANUŠAITIS ir J. MAŽEIKA

Čia rasite didžiausią pasirinkimą vietinių ir importuotų likerų ir kitokių gėrimų, gi delikatesų skyrius stebina savo įvairumu.

Kainos žemos — Pasirinkimas didelis.

APSILANKĘ — ĮSITIKINSITE.

DIRVA THE LITHUANIAN NEWSPAPER

6907 SUPERIOR AVENUE, CLEVELAND, OHIO 44103

Telephone: (216) 431-6344

MAILING ADDRESS

P. O. Box 03206, Cleveland, Ohio 44103

SECOND-CLASS POSTAGE PAID AT CLEVELAND, OHIO •
PUBLISHED TWO TIMES A WEEK EVERY WEDNESDAY AND
FRIDAY BY AMERICAN LITHUANIAN PRESS RADIO ASS'N. VILNIS,
INC. • SUBSCRIPTION PER YEAR \$13.00 • SINGLE COPY 15 CENTS.

EDITOR VYTAUTAS GEDGAUDAS

ASSOCIATE EDITOR ALEKSAS LAIKŪNAS

DIRVA IŠEINA TREČIADIENIAIS IR PENKTADIENIAIS •
PRENUMERATA MEAMS \$13.00, PUSEI METŲ \$7.00 • ATSKIRO
NUMERIO KAINA 15 CENTŲ • STRAIPSNIAI TRUMPINAMI IR
TAISOMI REDAKCIJOS NUOŽIŲA • NESPAUSDINTI STRAIPSNIAI
GRAŽINAMI TIK AUTORIAUS PRAŠANT • PAVARDE PASIRASYTI
STRAIPSNIAI NEBŪTINAI IŠREIŠKIA REDAKCIJOS NUOMONĘ • UŽ
SKELBIMŲ TURINĮ IR KALBA REDAKCIJA NEATSAKO.

REDAGUOJA: VYTAUTAS GEDGAUDAS IR ALEKSAS LAIKŪNAS

'Bažnytininkai' ir 'raudonkampelininkai'

Ryškiausiai prasikiša bolševikinės moralės dviveidiškumas ten, kur bažnyčiai priešpastatomas... 'raudonasis kampelis'. Praėjo trisdešimt žiaurios komunistinės okupacijos metų, o vėl ir vėl bolševikai turi mobiliuotus kovai prieš 'bažnytininkus'. Taip pravardžiuojami religinių apeigų neatšizadėję žmonės. 'Bažnytininkas' yra vertimas iš rusų kalbos. Tikintį žmogų rusiškiai bolševikai pravardžiuoja 'cerkovnik'.

Pagal klastingąją SSSR konstituciją, tikintieji yra pilnateisiai piliečiai. Bet tai yra melas. 'Bažnytininkai' yra nuolatinis šnipinėjimo, niekinimo, moralinės prievartos ir valdiško persekiojimo taikiny. Tikintieji, sovietinėje valstybėje, yra kažin keltinos rūšies piliečiai. 'Bažnytininkai' sąžiningai dirba, atlieka karo prievolę, moka mokesčius, bet valstybė aktyviai niekina tuos savo piliečius už jų apsisprendimą tikėti Dievu. Valstybė dosniai finansuoja 'raudonkampelininkų' ofendymus prieš 'bažnytininkus', kuriems net kriminalinis kodeksas (!) užgina ginti savo įsitikinimus.

Ši baisios religinės netolerancijos praktika į ok. Lietuvą atkelta taip pat iš rusų. Netoliau yra carinės Rusijos 'tradicija', kada dominuojanti bažnyčia, laikiusi carą Dievo pateptiniu, persekiojo religinius atskalūnus ('raskolninkai'), kurie carą nelaikė Dievo pateptiniu. Okupacijos sąlygose priešpastatė 'raudonuosius kampelius' prieš bažnyčią, okupantas ir jo klapčiukai, problemą visiškai sukonkreitino: arba Dievas, arba Kremlius!

'Komjaunimo tiesa' versite užversta 'raudonųjų kampelių' 'tikėjimo' pamokslais. Šie pamokymai, savaime aišku, paremti 'bažnytininkų' atakomis. Štai bolševikiško sukirpimo ateizmo veikėjas, Arnoldas Čaikovskis iš Kėdainių (Nr. 209) seka ilgą poringę ateistinė tema. Vyras sušnipinėjo, kad prie tebeveikiančios bažnyčios sustojio juoda 'Volga'. Iš automobilio išsmuko jauna pora 'su kūdikiu ant rankų' ir slaptomis nuskubėjo bažnyčion...

Įprastas sovietinėje prievartoje vaizdas: tai iš toliau atvykę jauni tėvai, kurie ryžosi pakrikštyti savo vaiką. Čaikauskas apmaudžiai stebi sceną. 'Bažnytininkai gyvena su mumis', rašo korespondentas, 'tame pat pasaulyje ir savo žvilgsnius kreipia į jaunimą...' Pavyzdys: jauna pora atvyko krikštyti savo kūdikį. Kodėl jie nenunešė 'vardynoms' to kūdikio į 'raudonąjį kampelį'? -- suka galvą Čaikauskas. Ten su grotų maršo plokštele, nu-

fotografuotu, pasveikintu Vykdomojo komiteto atstovu, įteiktu 'vardynų' akt... Ir, išsimačius 'Komjaunimo tiesos' korespondentas prisimena, kad vis nenugaletieji 'bažnytininkai' veda savo genealogijos medį iš Nepriklausomos 'buržuazinės Lietuvos klerio'. Tada 'kleras' stengėsi įtvirtinti 'kunigų valdžią'. Čaikauskas operuoja tokiais sakiniiais: 'kunigas reikalavo, kad mokykloje dirbtų geras katalikas', 'piršo kunigų valdžios kromelį', 'smetonininkai ir kunigai gražiai tarpusavy susigiedodavo', 'kunigai kaišiojo nosį į valstiečio dūšią'.

Sąžinės laisvės gerbimas ir religinė tolerancija -- taip atrodo iš Čaikovskio 'irodymų' bei trutalios demagogijos, Nepriklausomoje Lietuvoje nebuvo respektuojamos vertybės. Tai yra aiškus melas. Laisvamanių judėjimas ir spauda buvo laisvi. Tai buvo etikos, ne politinės revoliucijos, grupuotės. Nepriklausomoje Lietuvoje kunigas turėjo teisę pageidauti, kad mokiniai būtų mokomi religijos, o laisvamaniš irrodinėti, kad religija nėra antgamtinis reiškinys. Tai buvo, Čaikovskiui visiškai nesuprantama, sąžinės laisvė.

Kaip gi dabar?

Matome, kad 'Komjaunimo tiesos' korespondentas šnipinėja prie bažnyčios durų: kur jauna pora atvežė savo vaiką krikštyti? Matome, kad valstybės valdžia dosniai remia tokių 'ateistinių' šnipų tarnybą. Prieš valstybės užguitus 'bažnytininkus', kaip grasi šmėkla iškyla 'raudonasis kampelis', kur 'dievas Leninas' viena ranka glosto 'raudonkampelininkus', o kita ranka muša per galvą 'bažnytininkus'.

(z.ž.)

VISUOMENININKAS IR POLITIKAS

Gilią vagą Smetona yra išvaręs lietuvių visuomeniniame ir politiniame gyvenime. Smetona, kaip jau anksčiau minėta, besimokydamas Mintaujos gimnazijoje brendo lietuviškojoje dvasioje. Bestudentaudamas Petrapilyje jau platesne vaga išsijungė į lietuvišką darbą. Čia jis priklausė slapta lietuvių studentų draugijai, kuri laiką buvo jos pirmininkas, veikė 'Lietuvių ir žemaičių labdarinigoje draugijoje', platino draudžiamąją lietuvių spaudą, už kurią 1902 buvo pašalintas iš universiteto ir pasodintas dviem savaitėm į kalėjimą, su kompozitorium Česlovu Sasnausku organizavo chorą ir t.t. Žymiai platesnio visuomeninio darbo galimūmą susidarė Vilniuje, kur buvo susispietęs mažas lietuvių inteligentų būrys. 1904 metais su Sofija Chodakauskaite sukūrė lietuvišką šeimą, ir Smetonui namai tapo daugelio lietuvių rinkimosi, bendravimo ir pasitarimų vieta. Nuo 1905 metų prasideda Smetonos jau plataus masto visuomeninis bei politinis veikimas. Jis priklausė lietuvių demokratų partijai ir jai atstovavo gruodžio 5 d. Vilniuje sušauktame seime, tame didžiausiame lietuvių švietomenės ir Lietuvos kaimo žmonių suvažiavime, kuriame buvo pareikalauta Lietuvai autonomijos su seimu Vilniuje. Čia Smetona išrenkamas į seimo prezidiumą drauge su nepartinio dr. J. Basanavičium, socialdemokratu inžinierium Steponu Kairiu, krikščionių demokratu kun. Pranu Bičiu ir ukininku Stankūnu. Smetona, pasikeisdamas su kitais prezidiumo nariais, pirminkavo seimui bei šiaip aktyviai reikėsi seimo darbuose. Suskilus demokratams, Smetona buvo vienas iš vad. 'vidurio srovės' kūrėjų, kurie buvo susitelkę 'Viltėje', po to 'Vaire', iš kurių per Tautos Pažangos partiją ilgainiui išsivystė lietuvių tautininkų sąjunga. Be to, A. Smetona aktyviai veikė šiose Vilniaus lietuvių organizacijose: lietuvių Mokslo Draugijoje, lietuvių Vartotojų draugijoje, 'Ryto' valdyboje, 'Rūtos' valdyboje, 'Vilniaus Aušroje', 'Vilniaus Kanklėse', Vilniaus lietuvių susisilpimo draugijoje, Žiburėlio draugijoje.

1914 m. kilęs I pasaulinis karas labai skaudžiai palietė ir Lietuvą. Didžiulė lietuvių inteligentijos dalis buvo prievarta evakuota

Rusijon, kiti ir patys traukėsi nuo karo audros. Lietuvoje paliko palyginti, nedidelis mūsų švietomenės būrys. Todėl didžiausią ir sunkiausią kovą už savo krašto laisvę naštą teko pakelti Lietuvoje pasilikusiems švietuoliams. 1915 metų rudenį vokiečiai, užėmę jau visą Lietuvą, sustabdė bet koki lietuvių visuomeninį ar kultūrinį veikimą. Iš nemažo skaičiaus anksčiau veikusių organizacijų paliktos dvi savišalpinės draugijos: lietuvių draugija nuo karo nukentėjusiems šelpiti, kuriai pirminkavo A. Smetona, ir lietuvių draugija nukentėjusiems nuo karo gyventojams agronomijos ir teisių pagalbai teikti, kurioje spietėsi socialdemokratai ir liaudininkai. Nors abi draugijos ideologiniu požiūriu buvo skirtingos, bet konkrečiais politiniais klausimais palaikė kontaktą. Visi juto, kad po karo turės keistis Lietuvos padėtis, nes kariaujančios šalys ėmė skelbti tautų apsisprendimo teisę. Pradžioje politiniams reikalams svarstyti susidarė penketukas: A. Smetona, dr. Jurgis Šaulys, inž. Steponas Kairys, kun. dr. Juozas Stankevičius ir Petras Klimas. Daugėjant darbų, tas penketukas pamažu išaugo į keliolikos asmenų politinę grupę, kuri, susidariusi iš įvairaus politinio ar ideologinio nusistatymo žmonių, jau rūpinosi visais lietuvių reikalais. Čia Smetonai su kitais teko nuolat judinti Lietuvos ateities klausimą vokiečių karinėje vadovybėje, Vokietijos vyriausybėje, dalyvauti visoje eilėje konferencijų užsienyje ir t.t. Štai pačios pagrindinės datos: 1916 m. birželio 27-29 d. Lozanoje dalyvavo Trečiajame pavergtųjų tautų kongrese kartu su J. Šauliu ir St. Kairiu. Čia ilgame memorandumė iškeltas Lietuvos nepriklausomybės reikalavimas. Kongresui pasiūlytas, birželio 30 - liepos 4 d. Lozanoje A. Smetona pirminkavo Antrajai lietuvių konferencijai. 1916 m. liepos pabaigoje A. Smetona, S. Kairys ir dr. J. Šaulys parašė Vyriausiajam Rytų kariuomenės vadui išsamų memorandumą dėl dabartinės Lietuvos padėties, kur drąsiai iškelti vokiečių okupacinės valdžios varžymai įvairiose lietuvių gyvenimo srityse. Lenkuose atgijus senoms unijinėms svajonėms ir jiems sustiprinus akciją už Lietuvos prijungimą prie Lenkijos, tuojau reaguojama į tas lenkų užmačias. Tuo reikalu 1916 m. gruodžio 9 d. A. Smetona su dr. J. Šauliu kreipėsi raštu į Vokietijos valstybės sekretorių dr. Zimmermanną ir 1917 m. vasario 17 d. A. Smetona su dr. J. Basanavičium, dr. A. Domaševičium, St. Kairiu ir dr. J. Šauliu motyvuotu memorandumu kreipėsi į Vilniaus-Suvalkų vokiečių vadovybę, kur iškėlė lenkų siekimus ir pabrėžė, kad Lietuva, nusikračiusi jungo, visai nėra linkusi užsidėti kitą jungą, ar tai būtų lenkiškas, ar koks kitoks. Ir Lietuvos lenkų atstovams iš Vilniaus pasiuntus Vokietijos reichskancleriui memorandumą, kur siūloma unija su Lietuva ir prašoma atsižvelgti į tuos lenkų reikalavimus, 'lietuvių tautos atstovų' grupė (taip jie save pasivadino) 1917 metų liepos 10 d. išsiuntė Reicho kancleriui

Prof. J. PUZINAS

kontramemorandumą, kuriame atemiami lenkų argumentai ir pareiškiami viltis, kad Lietuvos ateitis būsianti apspręsta teisingumo ir tautinės nepriklausomybės pagrindais. Tą kontramemorandumą pasirašiusių tarpe randame ir A. Smetoną. Kai vokiečių okupacinė valdžia panorė sudaryti Patikėtinių Tarybą, kuri būtų vokiečiams palanki ir tarnautų jiems patariajam A. Smetonai, taip pat vyskupas P. Karevičius, dr. J. Basanavičius ir kiti, nesutiko būti tos vokiečių skirtos tarybos nariais, bet visi griežtai reikalavo pačių lietuvių rinkto organo. Pagaliau vokiečiai nusileido ir sutiko, kad patys lietuviai išrinktų Lietuvos Tarybą. Ir 1917 m. rugsėjo 18-22 d. Vilniuje buvo sušaukta lietuvių konferencija, kurioje ir buvo išrinkta Lietuvos Taryba, susidedanti iš 20 asmenų. Tą lietuvių konferenciją atidarė A. Smetona, įėjo į konferencijos prezidiumą ir rugsėjo 24 d. Lietuvos Tarybą kurią sudarė įvairaus politinio ir ideologinio nusistatymo žmonės, A. Smetona išsirinko savo pirmininku. Tas pareigas jis ėjo iki 1919 m. balandžio 4 d., kada jis, dar būdamas 45-sius metus, Valstybės Tarybos buvo išrinktas pirmuoju Lietuvos prezidentu.

Lietuvos Taryba (vėliau Valstybės Taryba) pirmininkaujama A. Smetonos, atliko patį sunkiausią darbą, privedusį prie 1918 m. vasario 16 d. akto ir pirmosios nepriklausomos Lietuvos vyriausybės sudarymo. Čia mes matome A. Smetoną dalyvaujantį 1917 m. lapkričio 2-10 d. Berne įvykusioje lietuvių konferencijoje, kur pareikalaujama Lietuvai nepriklausomybės; lapkričio 13 d. A. Smetona vokiečių politikų susirinkime Berlyne skaitė viešą paskaitą Lietuvos klausimu (Die litauische Frage von A. Smetona, Präsident des Litauischen Landesrates. Vortrag gehalten von einer Versammlung deutscher Politiker im Hotel Adlon zu Berlin am 13. November 1917, Berlin, 1917, 32 p.). Toje paskaitoje A. Smetona išdėstė atgimstančios Lietuvos rūpesčius, iškėlė būsimos Lietuvos valstybės sienų klausimą, lenkų problemą ir kt. būdamas Berlyne suėjo į kontaktą su vokiečių politinėmis sferomis; gruodžio 1 d. Vokietijos užsienio reikalų ministerijoje pasirašomas protokolai, lyg preliminarinė sutartis, apie Lietuvos nepriklausomybės atstatymą su neišvengiamu pasižadėjimu sudaryti su Vokietija tam tikras konvencijas; 1918 m. sausio viduryje A. Smetona su St. Narutavičium, J. Smilgevičium, St. Kairiu ir kun. J. Staugaičiu vėl derasi Berlyne dėl Lietuvos valstybės pripažinimo ir vokiečių kariuomenės išvedimo iš Lietuvos; 1918 metų vasario 16 d. su visais kitais Lietuvos Tarybos nariais pasirašo Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo aktą -- tą istorinį lietuvių ryžto ir tautinės vienybės dokumentą. Tačiau kelias iki visiškai Lietuvos nepriklausomybės atstatymo dar buvo ilgas. Kad ir Vokietijos kaizeris Vilhelmas I 1918 m. kovo 23 d. aktu pareiškė laisvos ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo pripažinimą, bet vokiečių karinė okupacinė valdžia tebešimininkavo krašte. Ir tik po didelių

pastangų spalio 20 d. Vokietijos vyriausybė galutinai leido nusistatyti savo konstituciją, sudaryti provizorinę vyriausybę, Tautos atstovybę ir pamažu perimti krašto administraciją į savo rankas. Ir 1918 m. spalio 28 d. priimta provizorinė Lietuvos konstitucija, o lapkričio 11 d. patvirtintas pirmasis Lietuvos ministrų kabinetas, vadovaujamas Augustino Voldemaro (plačiau apie lietuvių darbus Vilniuje nuo 1905 iki 1918 m. imtinai žiūr.: Jonas Puzinas, Kelias į Lietuvos nepriklausomybės atstatymą, Brooklyn, N.Y., 1968, 96 p.). Išibrovus rusams į Vilnių ir vokiečiams atsiskius ginti miestą, A. Smetona su Martynu Yču vyksta į Berlyną, kur gauna 100 milijonų markių paskolos jaunai valstybei atstatyti ir jai ginti. Po to, siekiant Lietuvos valstybės pripažinimo, A. Smetona lankėsi Stockholme, Kopenhagoje ir Osloje. Grįžęs į Lietuvą, 1919 m. balandžio 4 d. išrenkamas pirmuoju Lietuvos Respublikos prezidentu.

BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Antano Smetonos pirminkaujama Lietuvos Taryba, vėliau Valstybės Taryba, yra išvedusi Lietuvą į valstybinę nepriklausomybę. Ir prezidentavimo metu A. Smetona yra padėjęs pirmuosius pagrindus nepriklausomam gyvenimui: sudarytas visas administracinis valstybės aparatas visose srityse, suorganizuota kariuomenė išveja iš Lietuvos išibrovusius rusų bolševikus ir bermontininkus, aptvarkomi finansai, nustatyta mokesčių sistema, paruošta laikinoji konstitucija, praversti rinkimai į Steigiamąjį Seimą, išgautas Lietuvos pripažinimas de facto iš Anglijos, Prancūzijos, Šveicarijos ir Skandinavijos valstybių.

1926 metais po gruodžio 17 d. perversmo Antanas Smetona Seimo išrenkamas Lietuvos respublikos prezidentu, o 1921 metais Ypatinių tautos atstovų vėl jam pavedamos prezidento pareigos. Antano Smetonos veikla po gruodžio 17 d. perversmo daugumai yra gerai žinoma, nes daugeliui teko ir dirbti tame kūrybingame nepriklausomos Lietuvos laikotarpyje, todėl čia ties ja ir nebesustosi. Tai būtų jau atskira tema.

Baigiu 'Draugo' redaktoriaus kun. Prano Garšvos žodžiais, gražiai išreikštais 1964 m. vedamajame straipsnyje 'Prezidento A. Smetonos mirtis. Tautos likiminio kelio pratęsimas' (Draugas, 1964. I. 14):

'Tauta ėjo savo keliu, jos didžiųjų vadų vedama, ji pasiekė laimėjimų per tokį trumpą laikotarpį, kad mes dar ir nūnai galime jais didžiulius. Prie didžiųjų laimėjimų visu savo gyvenimu kartu su kitais mūsų valstybės didžiaisiais vyrais yra uoliausiai darbavęsis ir velionis A. Smetona... Prezidentas A. Smetona kaip tik yra tarp tų didvyrių, kurių mes iš savo istorijos išbraukti negalime. Reikėtų iš jų tik pasimokyti tos aukos dvasios, tėvynės meilės ir savo gyvenimo atidavimo nūdienei kovai už laisvę, kaip jie yra tai atidavę Lietuvos nepriklausomybės atgavimui ir valstybinio gyvenimo kūrybai'.

NEPAMIRŠKITE
ATNAUJINTI
DIRVOS
PRENUMERATĄ

Didžiausias kailių pasirinkimas

pas vienintelį lietuvių kailininką Chicagoje

NORMANA BURŠTEINA

Tel. 263-5826

(įstaigos) ir

677-8489 (buto)

185 North Wabash Avenue 2nd Floor
Chicago, Ill. 60601

DR. ANTANAS BUTKUS

TAUTINĖ SROVĖ IR IŠEIVIJOS LIETUVIŲ BENDRINĖ VEIKLA (2)

(Iš pokalbio su Detroito tautininkais 1973 m. gruodžio 8 d.)

NE VISI BENDRUOMENINKAI SUPRANTA
TIKRAJĄ LB ESME

Šiuo metu LB-nės vadovavimą į savo rankas perėmusi aktyvistų grupė, mano supratimu, per daug dėmesio kreipia į jos organizacinį susitvarkymą. Tiksliau sakant — į tos santvarkos 'neliečiamumą', negu į LB-nės esminės paskirties ir jos pagrindinių tikslų išsiaiškinimą, jų pagal gyvenimo reikalavimus praktišką pritaikymą, bei jų įgyvendinimą.

Teisingai suprasti LB-nės pagrindiniai tikslai visiškai sutampa su Tautinės srovės tikslais. Kaip tautinėje srovėje, taip ir LB-nėje tautinis uždavinys remiasi mūsų Tautiniu bendrumu. Kaip tautininkams, taip ir sąmoningiems bendruomenininkams turėtų rūpėti tautinėje santalkoje išlaikyti tautinę gyvybę išeivijoje. Tą tautinį sąmoningumą puoselėti jaunesnėse kartose, kad pastarosios sėkmingai prastų lietuvių bei tautinių tikslų puoselėjimą išeivijoje.

Netenka aiškinti, kad Tautinė veikla išeivijos sąlygomis yra labai sunki. Tai tiek

pat sunku, kaip bristi prieš srovę sraunioje upėje. Liūdnai, bet nėra nuostabu, kad dalis nuo šios veiklos nutrupa.

Žinome, kad dalis sunkių veiklos sąlygų ne nuo mūsų priklauso. Tačiau dalis tų apsisunkinimų tikrai nuo mūsų pačių pareina. Mūsų pareiga tad padėti visas pastangas šias nuo mūsų priklausančias bendrinio darbo sąlygas pagerinti.

Savaime suprantama, kad tik talkos būdu galime atlikti didesnius darbus ir atsiekti didesnius laimėjimus. mūsų, tautininkų, pareiga reikalauti iš bendriniam darbui vadovaujančių, kad pastarieji sudarytų sąlygas tautinėm pajėgoms suteikti. Su galaisčiu tenka konstatuoti, kad LB-nėje tokių sąlygų pastaruoju metu nėra.

KURI VEIKLOS SRITIS
SVARBESNĖ

Lietuvybės išlaikymas, ar Lietuvos laisvinimo pastangos?

Laisvė — numeris pirmas ar antras?

Kultūra ar politika?

Tokiomis ir panašiomis antraštelėmis matome išmargintus lietuviškųjų laikraš-

čių vedamuosius. Tie patys klausimai kankina susirinkimų bei suvažiavimų auditorijas, imantriais žodžiais ir jausmingu tonu graudena mos vienos ar kitos šalies 'advokatų'.

Aiškaus atsakymo į taip aštriai pastatytą problemą, mano supratimu, nėra.

Abi jos mūsų sąlygose yra labai tampriai surištos ir abi yra gyvybiniai svarbios. Tad abi jos visiems sąmoningiems lietuviams rūpi. Pozityvi veikla abejose srityse remtina. Atsižvelgiant į sunčias veikimo sąlygas ir labai ribotus resursus — toji veikla neturėtų būti bereikalingai duplikuojama!

ORGANIZACIJA — TIK
PRIEMONĖ TIKSLUI
ATSIEKTI

'Pasaulio Lietuvyje' ir kitur dažnai skaitom ir girdime, kad Lietuvių Charta yra LB-nės ypatinga nuosavybė. Tai nėra tiksliai šios Chartos interpretacija. Tiesa, Lietuvių Charta ipareigoja visus lietuvius rūpintis išlaikyti lietuvių, bei prisidėti prie Lietuvos laisvinimo pastangų. Tačiau šios Chartos vykdymas nėra nei vienos nei kitos organizacijos išskirtina privilegija. Jis nėra nei išskirtinai LB-nės vykdomųjų organų monopolis, o visų lietuvių — organizuotų ir ne — aukščiausia patriotinė pareiga. Tad ir Lietuvių Chartos vardu negalime nei darbų vadovavimo graibstyti, nei

nuo jų pabėgti. Vienintelis efektingas būdas tai dėl tų darbų susitarti! Vieni organai vieniems darbams, kiti kitiems vadovauja. Kiek svarbu būtinų darbų neapleisti, tiek pat svarbu, taupant išeivijos lietuvių resursus ir siekiant kuo didesnio produktyvumo veikloje, jų neduplikuoti.

Mes tautininkai, turime reikalauti, kad būtų įgyvendintas tarporganizacinis susitarimas darbo sričių pasiskirstyme!

AR REIKEJO STEIGTI
LB-NĖ JAV-SE?

Naujienose K. Radvila nesenai tvirtino, kad JAV-bių lietuvių veikloje nesutariai didėja. Šiems nesutariams jis ižiūri dviejų rūšių priežastis. Pirmą, — dėl santykių su okupuotos Lietuvos lietuviais. Ginčas tebevyksta tarp 'konservatyviosios' grupės bėkompromisiniai pasisakančios už pavergtos tautos siekius iš vienos pusės ir 'radikaliai liberalios' grupės — toleruojančios esamą padėtį Lietuvoje iš antros. Antra, — Lietuvių Bendruomenės organų komplikacijos ir susikirtimas su Amerikos lietuvių visuomene, turint galvoje ALTą ir joje priklausančias lietuvių organizacijas.

K. Radvila kelia klausimą, ar reikėjo steigti LB-nę JAV-se? Pažiūrėjus iš šios dienos perspektyvos ir rimtai pagalvojus ir mes turėtume sutikti, kad L. B-nės čia steigti nereikėjo. ALTas galėjo ir turėjo koordinuoti išeivijos lietuvių pagrindinių uždavinių vykdymą JAV-se. Deja, savo laiku tuo klausimu nebuvo susitarta. Laikas — ne laikrodžio — atgal neatvairsi. Tad šiandien nei apie LB-nės uždarymą, nei apie ALT sulikvidavimą kalbėti

JAV LB Krašto valdybos atstovai gruodžio 29 d. buvo priimti Jungtinės Tautos JAV delegato Robert Nix, kuriam įteikė memorandumą dėl žmogaus teisių pažeidimų pavergtoje Lietuvoje, prašant jo dėti pastangas, kad būtų suteikta eiga JAV kongreso rezoliucijai Nr. 416. Nuotraukoje iš kairės Rimas Česonis, kongr. Nix ir inž. Algimantas Gecys.

K. Čikoto nuotrauka

netenka. Reikia siekti ir atsiekti tarp tų dviejų organizacijų susitarimą bei atstatyti tarp juodviejų pasitikėjimą. Jeigu Tautinė srovė šio tarp ALTo ir JAV LBnės susitarimo aktyviai siektų ir tuo reikalu energingai tartųsi su kitomis ALTą bei VLIKą sudarančiomis organizacijom — klausimas greitai laiku būtų teigiamai išspręstas. Tuo pačiu būtų padėtas tvirtas pagrindas Amerikos lietuvių bendrinei veiklai.

AR DERA BOTI PRIEŠU
SAU PAČIAM?!

Netenka aiškinti, kad LB-nė JAV-se savo pagrindinės paskirties neatliko. — neapjungė net ir daugumos čia gyvenančių lietuvių. Priešasčių tam daug ir jos buvo ir tebėra plačiai nagrinėjamos. Dalis jų pareina nuo pačių aktyviųjų bendruomenininkų, apie kuriuos esu daugelį kartų rašęs Dirvoje. Prieš trejetą metų esu pateikęs konkretų planą LB-nės bazei praplėsti ir pripažinti 'status quo' tarp ALT ir LB-nės organų — jų veiklą suderinti. Tą reikalą taip pat kėlė ir daugelį kitų. Pavyzdžiui, prof. J. Kupronis Draugo balandžio 17 d. 1973 numerio, reikalą vaizdžiai drauge ir aštrokai pastato, paklausdamas: 'Ar dera būti priešui sau pačiam?' Užklausdamas kas yra LB-nė? Jis pats atsako: 'Jei ji dar viena organizacija — ji nereikalinga, nes tokių organizacijų turime pakankamai. Nežiūrint, kad LB-nės vadovybė turėjo ir tebeturi stiprią kortą — visi lietuviai yra jos nariai, veikla nukrypo, lyg

LB-nė būtų daugiau kaip eilinė organizacija ir kai kuriais atvejais pasinešanti į konkurenciją su 'Savo nariais', dirbančiais lietuviškam reikalui savose organizacijose. O juk visi, kurie dirba lietuviškam reikalui, dirba visiems lietuviams ir tuo pačiu Lietuvių Bendruomenė!'

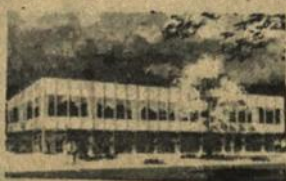
Toliau prof. Kupronis rašo apie vis aštrėjantį susidūrimą JAV LB-nės vadovybės su ALT'a. Kaip neigiamą pavyzdį jis paduoda Vasario 16-tosios minėjimuose įvestą 'dviejų kepurų' aukų rinkimo sistemą. Viena ALT kita JAV LB-nei. Kadangi tikslas tas pats, tai faktas, kad renkama atskirai savaime išryškina, kad ta veikla nėra suderinta (mano pabraukta A.B.) Nors sakoma, kad aukotojas apsisprendžia tačiau, kada greta sėdi du tautiečiai ir vienas deda į vieną kepurę, kitas į kitą, tai jau čia pat jų veiduose neišvengiamai blykstelį vienas kitam neapykantos šešėlis. Tokio apsisprendimo reikalavimas dirbtinai ir priverčiamai mus skaldo, tvirtina prof. Kupronis. Mes galvojantieji ir nuoširdžiai susirūpinę išeivijos lietuvių likimu, turime jam pritarti! (Bus daugiau)

• Apdraudos reikalais geriausius patarnavimus gausite kreipdamiesi į Z. Obelenį tel. 531-2211.

• Perkant ar parduodant namus, prašome kreiptis pas Čiprus Realty, 31601 Vine St., Willowick, Ohio 44094. Tel. 943-0910.

TAUPLYKITE DABAR

SANTAUPOS, PADĖTOS
IKI 10 DIENOS MĖNESIO,
NĖS NUOŠIMČIUS NUO
MĖNESIO PIRMOS.

WE PAY HIGHEST RATES:

7 1/4% — 4 yr. Certificates (Min. \$10,000)

7% — 4 yr. Certificates (Min. \$5,000)

Member F.S.I.L.C., Washington, D.C. Equal Opportunity Lender

**Saint
Anthony
Savings**

1447 S. 49th Court • Cicero, Illinois, 60650

Phone (312) 656-6330

Open Mon., 9-8; Tues., Thurs., Fri., 9-5; Sat., 9-1; Closed Wed.

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

MAŽEIKAS & EVANS

6845 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.

TRYNS MODERNISKOS
AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS

Mašinoms vieta

REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

Petronėlė Orintaitė

Gaudvytis

DIRVOS PREMIJUOTA NOVELĖ

(9)

Lig šiol vis bėgai tekinas, vis graibstais į šalis su paskuba. O čia ūmai — stabt vietoje. Nėra kur bėgti ar dėl ko graužtis. Sakytum, įkopi kalno viršūnės ir stūksai lyg stuobris, dairaisi aplinkui. Arba — jau riedėk žemyn, pakalniui...

Motina kada-nekada sutikusi meilauja martelę nuoširdžiai. Ir globsto atsargiu santūrumu: juodvi tokios skirtingos! Dievaži, kaip laiko slenksčiai be perstojo keičia pasaulį ir — neperšokamom tvorom atiboja žmonių kartas! Jaunieji visai kitaip galvoja ir elgiasi, kitaip dėvi ir kitoniškais valgiais gardžiuojasi. Lyg ne toje pačioje planetoje auginti.

Tėvas gūrinėja niūkus ir aprūgęs, antakius debesim sudumšlėjęs. Jam dar kažkas nebe taip. Kažkur kiaura spraga žioji ir erzina. Žmona bando apmaldyti:

— Juk lietuvaite, ko gi daugiau norėtum? O Dievulis duos, gražiai sugyvens. Jaunam bėpigu — jėgos riekškučiom žarstosi, sveikatos su kaupu. Pinigą tau pyti pramoks, šeimos susilauks. Bus kaip visi žmonės.

— Ne, ne kaip visi, — atkariai nukerta tėvas susiraukdamas. — Mūsiškis bemokslis liko. Pastumdėliu vilksis visą amžių už kitų nugaros. Žalgonas! Neiškentė su vedybom...

— Tėtuliuk, juk studijuoją dar, užsirašė. Gal kaip nors pritrauks prie pabaigėlės.

— Ką šneki! Ilgas plaukas... Jeigu anksčiau vos pavėžė, o auksinės sąlygos... Buvo kaip svieste — prišertas, apžiūrėtas, nuglostytas... Pirštų galais stypsėjom, kad viskas — kaip vyskupui! Ogi dabar? Jauna moteriškė po pažastim, ar bebus kada į knygą žiūrėti? Vien trukdymai. Čia pinigų maldaus, čia pramogų, po svečius... Sudiev, moksleli...

— Šėgi, rodos, galėjom kolei kas ir abeji draugė pagyventi, pas mus vietos į valias, o juodviem būtų taupiau ir — lengviau, — nugailėstauja motutė.

— Kur tau, ne mada su seniais, žiūri, kad tik skubiau iš namų, džiaugiasi nusikratę tėvu, kaip kokių priešų. Jeib ir sunku bus, mums nesiskųs, puikybę vaidins, didžiukliai.

Jaunavedžiai atšokdavo kartkartėm, sumeta porą žodžių, šypsniais pasišvaisto ir — išpleška sau. Nėra laiko! O nieku nedejavo, viskas gerai, pinigų gana, darbų sekasi. Matgi, neatvirumas: ką čia tėvams guosis! Nešasi, lyg visa rieda kaip rojuje!

Savaitgaliais užgula susirinkimai, pažmoniai. Vis su jaunimu, savo bendraamžiais, kur dar senesni maišysis. Gintylai tik iš tolo pasigėrėdavo šventoriuje, kur jaunos poros po pamaldų kupstais būriuojasi ir krykštauja. Ir tuojau išburžia automobiliais, tiek tų sparuočių bematysi.

Vakarais, žinoma, Gaudvydis skubėdavo į universitetą. Nekiek belikę ligi diplomo, bet — valią ir smegenis priveržti reikia ne juokais. Be abejo, po kariuomenės ir po vedybų protas kur kas brandesnis, šeimos žmogus — jau ne pienlakio luomas, kur vienytypiu skeryčiojais ir visoki išdykavimai ar pramogos buvo kone visais dienų tikslas.

Semestras slinko pabaigos linkui, ir tėvas dar niū-

riau drumbulais ringavo kaktą, standžiau žandus čiaupstė: na, dabar ankštis nesiažys ligi pat smaigalio... Pamatysi, kiaura tuštymė ar pilno pasėlio derlius? Patsai prarėgės, kaip ankstybos vedybos galutinai nukniaukė diplomo viltį...

Vėlybą pavakarę pravyrą durys — vidun įčiauska jaunikliai. Veidai kaip visados linksmumu plieskia, akys šaipuliais mirga, o lūpos juokus barsto...

— Tėti, nebepeik manęs! — Gaudvytis žengia skersai kambario tiesiai į tėvą: — Pasiziūrėk, ar neišvežė tavo plevėsa ligi galo? Ir dar kaip! — ištraukęs iš užančio išdidžiai atkiša popierio lakštą, aukso apremintą. Net mama prieina pasmalsaudama.

Iš tiesų, diplomai! Netgi cum laude! Gaudvytis tviska pasididžiavimu, lyg dideles lažybas su tėvu laimėjęs. Ir nuostabu, kad jam dabar jau ne vis viena, ką tie apsenėliai galvoja. Pačiam keista, tėvai nebeatrodo nei tokie seni ar sugvėję, kaip anksčiau — rodos, jau gerokai arčiau jo paties amžiaus atgrįžę, kai jis nebe žalias jaunuolis, o vedybiniame luome įsisėdęs.

Tėvo abuojujimą jis jautė visą laiką, lyg dyguli pašonėje: dėl perankstybų vedybų, dėl nepabaigto mokslo... Tas nesmagus jausmas net akstino jo savivargybą, kurstė energiją — spyrė sparcian studijuoti. Ir štai — juoda ant balto! Visos tėvo priekabės galiausiai suguro į šukes...

— Cum laude! — Kaip ir ištaikė taip? — ilgokai neatitraukia akių nuo popierio Gintyla, galvą kraipo ir negali suprasti. — Kodėl anksčiau taip negalėjai pasistengti? Pas mus buvo sąlygos, nepalyginsi — niekas netrukde, jokių kvarščių ant galvos.

(Bus daugiau)

KŪRYBA IR MOKSLAS

Č. Gedgaudas ir proistorė III

VALTYS (2)

JURATĖ STATKUTĖ-DE ROSALES

Nathaniel Bowditch, kurio navigacijos vadovėlio jau yra išėję virš 70-tis laidų ir kurio lentelės sudaro kiekvieno laivo ar lėktuvo navigatoriaus modernią bibliją, pirmas rimtai atžymėjo faktą, jog teorija, kad prieš Kolumbą žmonės plaukdavę TIKTAI žemynų pakraščiais yra klaidinga. Išmokęs plaukti laivu upe, žmogus neišvengiamai turėjo išplaukti į jūrą ir dar neišvengiamiau netrukus patekti į atvirą jūrą, dėstė Bowditch.

Tą pačią Pyeto Marseliečio kelionę į Tolės (Islandijos) salą, kurią Č. Gedgaudas aprašo savo knygos 155 psl., Bowditch yra peržėlęs specialisto navigatoriaus kritiška akimi.

Nors Bowditch tikėjo, kaip ir visi jo bendralaikiai, kad senovėje nebūta modernių navigacijos priemonių, jis visgi pats buvo prityręs, praktiškas navigatorius. Taigi objektyviai išstudijavęs Pyeto kelionės aprašymą, jis padaro tris svarbias išvadas: 1) 'Kaip jie orientavosi?', klausia Bowditch ir atsako: 'Jei jie laikėsi nustatytos krypties, jie turėjo turėti žemėlapius'. 2) Kaip jie išlaikydavo kryptį? Jie turėjo turėti orientacijos priemonių, gal gerą astronomijos pažinimą. 3) Jie turėjo matuoti nupluktą atstumą. Čia Bowditch mini, kad Viduržemių jūroje atstumas buvo matuojamas skaičiuojant irklų smūgius.

Šiandieną mes žinome, kad šiaurės jūreiviai matavo labai paprastai: 'Išmeta ma kamščio žievės apskritas gabaliukas, pririštas virvute, o joje kas 1/10 jūros mylios yra mazgas. Pastatoma klepsidra (senovės laikrodys) ir matuojamas greitis. Ligi šių dienų ta senovoškiausia virvutė tebevartojama, o 'mazgai' tapo techniškai išsireikšimu greičiui nustatyti'.

Dėl krypties išlaikymo klausimo, senovės jūreivių turėtas astronomijos mokslo pažinimas abejonių nesukelia. Tačiau būta ir kitokių

orientacijos priemonių. 'Keliaujant toli šiaurėn, magnetiniai kompasai neveikia. Todėl šiandien lėktuvai, kurie skrenda virš šiaurės ašigalio, turi žyroskopus, bei tam tikrą kalnų kristolo rūšį. Šis ypatingas kristolas poliarizuoja šviesą, t.y. atsukus jį 90 laipsnių į saulę, net labai debesuotą dieną, akmenėlis staiga pajuduoja. Bet įdomiausia tai, kad yra nustatyta, jog vykingai ir Italijos etruskai irgi turėjo tokius 'akmenėlius' - ką liudija iškasenos'.

Pyeto Marseliečio dienyne duodamas informacija apie kryptį, greitį stadais bei salų padėtį tenka sulyginti su Bowditch pastabomis ir ... prisieina tuomet įsitikinti, kad amuomet Tolės plaukė jūreiviai jau buvo senos, stebėtinai tobulos jūreivių tradicijos - ar kultūros - pasekėjai.

Čia vėl, Č. Gedgaudi bandant išvelgti kada, kaip ir kokiame tautoje atsirado pirmieji jūreiviai perplaukę okeanus, patogiausias įrankis tampa kalbotyra.

Plaukiant iš Europos į vakarus, Č. Gedgaudas mini senovišką Islandijos vardą 'Tolė' (tolim), Neufundlando senovišką vardą 'Eistolė' ir Labradoro vardą 'Galij' (ni). Visi šie vardai yra atžymėti senovės žemėlapiuose.

Plaukiant į rytus, dėmesį patraukia visą Ramųjį Vandenyną lyg juosta juosiančios legendos apie 'kultūrą atnešusius barzdėtus baltus vyrus'. Štai keli pavyzdžiai, paimti dalinai iš Č. Gedgaudo knygos, dalinai iš mano surinktų davinų.

Ceilano legendarinis kultūros atnešėjas vadinosi Vytis.

Filipinų pirmieji kolonizatoriai buvę Atis ar Eetis tauta - Eitai.

Velykų salų kultūrą atnešusi legendarinė tauta buvę Arikai - Ei-rikiai, Ejai-Rikiai.

Polinezijos kultūrininkai buvę Atia-te-Varinga-nui tauta - Aistai Varingai-

ADOMAS GALDIKAS SUGRĮŽO...

Praeitų metų gruodžio 14 dieną, Kultūros židinyje, Brooklyne, N.Y., New Yorko Lietuvių Dailininkų Sąjungos iniciatyva sukvietė dalyviai pajuto tartum patį dailininką Adomą Galdiką sugrįžusį į savo gyvųjų likusių artimų draugų ir gerbėjų garpą, kur turėjo progos susipažinti su jo per visą gyvenimą eitu kūrybiniu keliu ir išgyti ką tik iš

niai, atkeliavę į Polineziją ir Irihia krašto - Arijos.

Ecuadore, Velazco ir gausūs kiti šaltiniai smulkiai aprašo indėnų legendas apie baltadžių atvykimą laivais, karvedžio Kun vadovybė. Tas Kaunys išmokęs vietinius gyventojus išdirbti žemę, taikiai ir sočiai gyventi, o vieną gražią dieną sulipęs su savaisiais atgal į laivus ir iškeliavęs namo į vakarus.

Kiek toliau į pietus, dabartiniame Peru, baltadžiai kultūrininkai išsikėlė saulėtame uoste, kur jie pavadinę 'Arica' - Ei-rikios vardu (žiūr. Velykų salų kultūrininkų vardą). Tų baltadžių vadas (ar Dievas) suteikęs vietiniams gyventojams žemdirbystės, gyvulių ūkio, audinių gamybos paslaptis. Jo vardas buvęs Kuniraya - Virakoča. Gausios Peru legendos, dar iš preiškolumbinių laikų užsilikusios, teigia, kad to Kuni(go) Regio, Vyro Kaučio būta Ayarų giminės *).

* KUN(igo) Regio vardas sutampa su mūsų vaidilų (vydinčių, matančių), žynių (žinančių) raganių (reginčių) vardu. (Žiūr. latvių ražens, skr. rajan, indusų rajan). Inkų dievo Kuni-Raya visaregystė yra pakartotinė atžymėta indėnų Huaru mitologijoje. Del Virakoča suliginimo su hetitų dievu Varunkattes iūr. Č. Gedgaudo knygos psl. 287. Abejais atvejais tai būta mūsų kaiti, kauna veiksmazodžio vartojimo. Ayar (Ejarai) yra ypatingai sena mūsų žodžio eiti lytis. Sanskrito Aya yra kelionė, kelias. Hetitų Ithar irgi nurodo kelią, kelionę (žiūr. Č. Gedgaudo knygos psl. 251); priesagą 'AR' mes užtikame tokiuose senuose mūsų žodžiuose kaip pav. 'gyvataras'. Ayar šiandieną pas mus būtų 'ėjoriai, eisčiai'.

spaudos išėjusią jo monografiją anglų kalba.

Atidarymo žodį tarė dail. Albinas Elskus. A. Galdiko kūrybą vaizdžiai ir išsamiai apibūdino dail. Aleksandra Kašubienė pavaizduodama skaidrėmis ir jo kūrinius sugrupavusi į tris ryškiai skirtingus laiko tarpus, kurie atskleidė dailininko kūrybos vystymąsi, jo kūrybinį veidą, vis naujus ieškojimus, o dažnai ir kūrybinį blaškimąsi.

Dail. A. Galdikas savo gyvenimą aukėjo menui. Jis neliko vien tėvynės peizažų kūrėjas, bet ėjo kartu su jauna karta ir paskutiniu laiku buvo dideliu modernistu, apie ką jis pats man yra taip pasakęs: Kas pažįsta ir atjaucia praeities meną, negali nejauti ir nevertinti dabarties moderniojo. Menas, kaip ir spauda, yra epochos veidrodis. Juo žmogus mažesnės kultūros, tuo mažiau išgyvena dvasinį pasaulį, tuo sunkiau jam suprantamas modernusis ir aplamai menas'.

Dail. A. Galdikas buvo pirmasis, kuris savo kūrybą išlaikė lietuvių dailininkų vardą į vakarų Europos meno pasaulį, 1931 m. suruošęs pirmą savo kūrinių parodą Paryžiuje, o 1937 m. taip pat Paryžiuje jis gavo pirmąją premiją už kūrinių 'Lietuva' ir aukso medalį už 'Šarūno' dekoracijas. Jo kūrinių turi išgiję daugelis didžiųjų valstybių savo muziejuose bei galerijose.

Dail. A. Galdikas buvo aukštai vertinamas garsiuju

meno kritikų tiek realizmo tiek modernizmo kūriniuose. Apie realistinę kūrybą aiškiai pasisakė prancūzų kritikas Waldemar George: 'Šis menas nėra skeptiško virtuozo žaismas, nei pramogavimas nieko neveikiančio mandarino, kuris dirba tik snobų ir mokslininkų elitui. Jo kūryba išlaikė pro jo nuosavą sapną ir nerimą, užslėptą valią ir troškimus per ilgai užslopintos tautos, kuri sugrįžta prie savųjų šaltinių ir savojo kelio. Žemės dai-

ADOMAS GALDIKAS

V. Maželio nuotrauka

lininkas užmezga pokalbį su medžiais, kaip Theodor Rousseau ir Corot, jis turi ju dvasios raktą. Medžių poezija jį pavergia ir vilioja. Jis sugauna medžių lingavimą ir šlamesį, vėją ir audrą, gamtą ramiai ir grūmojančiai.

Gerus meno kritikų įvertinimus Galdikas gavo ir už

savo modernistinius kūrinius jau čia JAV-se per New York Times, Herald Tribune, Art News ir kitą spaudą.

Dail. A. Kašubienė aiškinama skaidrėmis atskleidė gilia Adomo Galdiko asmenybę, kurią su tauta rišo kūrybinis nerimas, jaunimo nutautėjimo baimė ir, nors praradęs tėvynės žemę po kojų,

jis visomis jėgomis kūryboje gaivino Lietuvą, todėl jo mėgiamiausios temos buvo pirmiausia tautinės patriotinės ir tėvynės gamtovaizdžiai. Berlyne jam susipažinus su vokiečių ekspresionizmu gamtovaizdžiai keitėsi. Ir jau prieš pat išvykstant iš jo numylėto gimtojo krašto į tremtį, sakė dail. A. Kašubienė, Galdikas nupiešė bene 17 modernistinių kūrinių, kurie tuo laiku dar nebuvo entuziastingai sutinkami, parodė tik savo žmonai ir griežtai prisaikdino laikyti paslaptį nuo visuomenės ir net artimųjų draugų. Tai buvo jo pirmas drasesnis žingsnis į abstraktinį meną, kurio ieškojimams galutinai atsidavė jau tremtyje Europoje ir vėliau JAV-se vis tačiau ilgai dar sugrįždamas prie gamtos peizažų.

Dail. A. Galdikas kūrė skubėdamas, net apie 50 kūrinių per mėnesį. Kad jis ir tremtyje gyvendamas galėjo atsiduoti vien kūrybai be abejo, didelis nuopelnas priklauso ir jo žmonai Magdalenai Draugelytei-Galdikienai kuri iš profesijos būdama pedagogė gerai suprato kūrėjo sielos būseną, jo kūrybinio ivėpimo ekstazėse stengėsi sudaryti jam kuo

palankiausias sąlygas.

Ji, didžiai vertindama savo vyro talentą ir inatą į meno pasaulį, dail. A. Galdikui prieš 4 metus mirus pradėjo rūpintis jo vardą įamžinti išleidžiant monografiją. Tai buvo sunkaus, kruopštaus ir ilgo darbo užsimoji-

(Nukelta į 6 psl.)

Polinezijos salų senoviška dviguba valtis. Jos atsparumo paslaptis glūdi atskirų dalių sunerimo lankstume. Anot žinovų, ta valtis neapverčiama jūroje. Centrinės dalies trintis su vandeniu yra panaikinta, o burės ir irklų junginys padeda išvystyti stebėtinai didelį greitį. Modernūs buriiniai 'catamaran' laivai naudoja naujoviškus lankščius metalus centrinės plokštės statyboje ir grįžo prie šios kelis simtmečius buvusios užmirštos ir nebevertotos laivų statybos formos. Č. Gedgaudas tačiau nurodo, kad žodis 'catamaran' yra senas ir jo pirmąkart prasmė buvusi 'kautamaronė'.

Lygiai taip pat būtų įdomu sugretinti mūsų žodį 'valtis' su visuose žemynuose vienuodu, ir nuo seniausių laikų vartotu žodžiu 'balsa' (B>V). Garsiausias Venezuelos kalbininkas Lisandro Alvarado pirmas atžymėjo faktą, kad žodis 'balsa', nurodantis valtį, siekias, plūktą, randasi renesanso laikų ispanų raštuose, senose arabų kalbose, o taip pat ir Pietų Amerikos indėnų kalbose. Šiandieną mes dargi žinome, kad prieš Romos imperijos įkūrimą, senovės iberai irgi jau vartojo žodį 'balsa' valčiai nurodyti.

BIRUTĘ NOVICKIENĘ AMŽINAN POILSIN PALYDĖJUS

1973 m. gruodžio 16 dieną, modernioji Garšvos koplyčia Woodhavene, New Yorko lietuviai paskutinį kartą atsisveikino plačiai žinomą lietuvių tautos dukrą Birutę Novickienę, sulaukusią 75 metų amžiaus, užbaigusią sunkią likimo jai skirtą gyvenimo dalį.

Atsisveikinimo valandoje maldą sukalbėjo kun. Pakalniškis, atsisveikinimo žodį tarė generalinis konsulas Anicetas Simutis, Juozas Audėnas apibūdino velionės politinį kelią, jos tvirtą pasaulėžiūrą ir įnašą lietuvių tautos ir valstybės kūrimo laikotarpyje, nepriklausomos Lietuvos gyvenime ir išeivijoje. Irena Banaitienė atsisveikino nušviesdama Birutės Novickienės įnašą LMKF moterų veikloje. Jonas Rūtenis, iškilnės vadovavo ir poetiškai, specialiai velionės garbei parašytu žodžiu atsisveikinimą užbaigė.

Birutė Novickienė buvo neeilinė, bet išskirtina moteris dėl to, kad per paskutinius 35 gyvenimo metus būdama ligos prirakinta prie kėdės, kankinama nuolatinių skausmų ne tik neprarado stiprios dvasios ir gyvenimo vilčių, nepasidavė pesimizmui, bet ji aktyviai dalyvavo judriame pasaulyje. Sekė pasaulio įvykius ir rūpinosi Lietuvos laisvės atgavimu.

Ji buvo pirmoji lietuvių moteris baigusi 1924 m. Lietuvos universitetą, teisių fakultetą. Gimusi ir augusi Rygoje, ten ir gimnaziją baigusi, Vitebske pedagoginius kursus. Vos 18 metų turėdama ištraukė į visuomeninę veiklą. Vitebsko lietuvių išrenkama į lietuvių seimą Petrapilyje, o 1918 m. jau dirba Lietuvos Taryboje Vilniuje, vėliau Kaune, Ministrų Kabinete ir po to seime protokolų vedėja.

GALDIKAS...

(Atkelta iš 5 psl.)

mas, kuriam daug pasidarbavo dail. A. Kašubienė kūrinių atrinkime, jų sugrupavime ir k.

Ir dabar štai gruodžio 14 dieną pasirodė to darbo puikius vaisius. Pavarčius liukusines išvaizdos išleistą didelį su jo kūrinių ir gyvenimo bei kūrybinio kelio aprašymais albumą, pajunti, kad į gyvųjų tarpą tartum pats dailininkas Adomas Galdikas sugrįžo ir ne vien tik lietuvių visuomenę, bet ir į tarptautinio meno pasaulį, nes monografija išleista anglų kalba. Knyga didelio formato, 171 puslapių, virš 40 spalvotų kūrinių ir daug juoda-balta. Tai nepaprastai vertinga ir įspūdinga bei istorinė dovana mūsų akademiniam jaunimui, lietuvių kilmės amerikiečiui ir svetimam politikui ar kultūrininkui. Tai albumas, kurio negali vienu ypu perverti ir padėti. Jį turi studijuoti, kiekvieną kūrinių išžiūrėti, suprasti, o jų tiek daug ir jauti, kad kiekvienas tartum žiūri į tave ir kalba apie Lietuvos senovę, laimingą nepriklausomą tėvynę ir dailininko išgyvenamą tremties kelią bei Lietuvos kančias.

Albumas pavadintas: Adomas Galdikas, A. Color Odyssey, by Charlotte Willard with an Essay by Waldemar George. Kaina 14.95 dol. Spausdinta Italijoje, Milane, išleido October House Inc. leidykla New York, N.Y. Albume yra daug kūrinių, su pažymėtomis pavardėmis asmenų, kurie juos yra išgiję. (eč)

Tarnaudama istaigose Birutė įstojo į Lietuvos universitetą ir baigė aukščiausiais pažymiais. Mokslo gilinti išvyko į Paryžių ir grįžusi atliko juristes stažą Kaune.

Rusijos gilumoje pradėjusi aktyviai reikštis lietuvių visuomeninėje veikloje Birutė nepasitraukė iš jos per visą savo gyvenimą. Ji visa siela atsidavė tėvynės atkūrimo darbams. Organizavo ir vadovavo, jokių pareigų nevengė. Jei sugebė dirbti, tai ir dirbė, nesvarbu, kad esi moteris, itikinėdavai ji ir kitas moteris. Birutė Novickienė priklausė varpininkų ir liaudininkų organizacijoms ir didelį dėmesį skyrė moterų organizavimui, nežiūrind, kokių ideologinių isitikinimų jos būtų. Daug rašė spaudoje, pilna jaunystės džiaugsmo, gražių ir naudingų tautai planų 1923 m. Birutė Grigaitytė ištėkėjo už inž. Antano Novickio ir, nežiūrind isipareigojimų šeimai, visuomeninio darbo nesumažino. Tačiau, žiauri likimo ranka pačiame gyvenimo pavasaryje palaužė Birutės Novickienės sveikatą, kada vieną dieną, kai jos patyrusi organizacinę talką vėl buvo taip reikalinga savo tautai, ji tapo paralyžiaus ligos amžinai prirakinta prie kėdės.

Bet, kaip minėjau, ji nepalūžo, liko aktyvi, veikli to judraus pasaulio stebėtoja ir dalyvė. Vos valdydama rankas ji rašė spaudai, suredavo 1968 m. The Lithuanian Women anglų kalba leidinį 200 puslapių, kurį išleido

LENKIJOS LIETUVIŲ "AUŠRA"

Pasirodė 1973 m. trečias Aušros numeris. Leidinį redaguoja kolegija (adresas: 16-500 Sejny, ul. Zawadzkiego 15). Leidėjas: Darbininko leidybinis kooperatyvas 'Spauda-Knyga-Sąjūdis' Baltstogės spaudos leidykla.

Laikraštis spausdinamas dviem spalvomis. Kita spalva šiame numeryje mėlynoji, pridėta antraščių pabrėžimui. Kai kur, deja, mėlynoji uždengia tekstą. Didelio formato leidinys turi dvyliką puslapių. Iliustracijos ir dailios užsklandos puošia tekstą, kuris aiškus ir švarus. Tipografinė technika pralenkia ok. Lietuvos murznuosius, sujauktą laukymą, prasčiausio popierio leidinius. Čia negali būti nepalyginimo su ok. Lietuvos gaminama tipografinė skurdė. Aušra paženklinta vakarietišku.

Laikraščio turinyje, kaip galima numanyti, yra būtini rašiniai. Tai straipsniai, skirti liepos mėnesio temoms. Mat, 1944 metais, liepos mėnesį susitvėrė Liaudies

do Lietuvių Moterų Klubų Federacija, kurios nare Birutė buvo iki paskutinių gyvenimo dienų, o paskutiniu laiku išrinkta garbės nare.

Kad ji taip nedėkingose gyvenimo sąlygose sugebėjo išlikti naudinga Lietuvai žmogum didelis nuopelnas priklauso jos vyrui a.a. A. Novickiui, prieš du metus pasitraukusiam iš gyvųjų tarpo, dukrai Živilėi Ratienėi ir sūnui Sigitui, kurie taip kantriai visą gyvenimą ją globojo. (emč)

Lenkijos respublika ir Raudonoji armija 'išlaisvino' Lietuvos teritoriją

Kiti šio numerio rašiniai gerai išlaikyti, patrauklūs savo dėstymu, idomūs informaciniu arba kultūriniu įvykių vertinimo turiniu.

Aušra skaito lietuviai mieste ir kaime. Todėl turinyje sudėta ir žemės ūkio temų. Lenkijos lietuviai turi kultūrinės veiklos sambūvių. Redakcinis 'Tau, mūs 'Punia' puikios gėlės' ir 'Ansambliui Terno ploja Punksas' (A. Uzdila) šiltai pristato lietuviškos kultūrinės veiklos Lenkijoje vaizdą. Su ta tema jungiasi Varšuvos lietuvių veiklos apžvalga (A. Janikas), Klevų lietuviai (A.Č) ir Vroclavo lietuvių buitis.

J. Papelenis pateikia herojinės, istorinės poemos 'Šiurplių gynimas' fragmentą. Istorinio, apžvalginio turinio yra 'Mickeytiūs Lietuvoje', 'Edvardas Gizevijus' (E. Maruszewski), 'Čiurlionio namai' (A. Nedzelski), 'Poeto kaimas' (P.D.) rašiniai.

Dėmesin įstringa rūpestis lietuvių kalbos pažinimu, mokykla, priaugančios kartos lietuviškumui. Rašinių pavadinimai, kaip Mokyklame savo vaikus gimtosios kalbos (Dajana) arba 'Mokykloms nusakyti laiką' (A. Uzdila), ryškiai parodo tėvų rūpestį. Žurnalas skiria vaikų lektūrai visą puslapį. Tai skyrelis 'Aušrelė'.

Netruksta populiaros mokslo lavinimosi lektūros, smulkių žinučių. Idomi A. Janiko apžvalga: 'Lietuvių gydytojų suvažiavimas New Yorke'. Autoriui teko šiame suvažiavime atsilankyti. Apžvalga praplečia lokalinės informacijos rėmus. Lenkijos lietuviai sužino apie JAV tautiečius.

Tenka galvoti, kad Aušra siekia Lenkijos teritorijoje pasklidusių lietuvių konsolidacijos. Auditorija labai marga savo amžiumi, profesijomis, isitikinimais, o leidinys tikrai vienas. Tad suprantama su kokiais sunkumais tenka susidurti redakcinei kolegijai. Konsolidacijos pagrindu imama istikimybė savo tautai ir jos kultūrai.

Savaime aišku, kad specifinė tautinės mažumos padėtis Lenkijos lietuvių organizacijai suartina su kitų kraštų lietuvių, su Vakarų Europos, su lietuvių už Atlanto. Bet tokio ryšio nėra. Jie negali gauti lietuviškų spaudinių iš laisvojo pasaulio.

Lenkijos gyvenimo sąlygos moderuotos tam tikra humanistine išmintimi. Nėra histeriškų asmeninių puolimų, režiminių raginimų dirbti vis daugiau, ateizmo pamokslų, iki koltumo kvailų litanių režimo dievams ir jų pavaduotojams ant žemės. Viso to pakvaišimo kaupė prikaupti leidiniai ok. Lietuvoje. Aušra dvelkia priartėjimu prie vakarietiško, populiaros leidinio tipo. (J.)

CLEVELANDO PARENGIMŲ KALENDORIUS

SAUSIO 20 D. Prez. Antano Smetonos 30 m. mirties minėjimas Lietuvių Namuose, Rengia ALT S-gos Clevelando sk.

SAUSIO 27 D. 3 v.p.p. Klaidos krašto sukilimo minėjimas, Rengia Clevelando šaulių kuopa.

VASARIO 9 D. Ateitininkų literatūros vakaras.

VASARIO 17 D. Vysk. M. Valančiaus lit. mokyklos tėvų komiteto pietūs.

VASARIO 17 D. Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo sukakties minėjimas, Rengia ALT skyrius.

Clevelando pensininkų suruoštose kūčiose sveikinimo kalbą pasakė J. Žemaitis. Jis sveikino visus gruodžio mėnesį gimusių pensininkus. Šalia stovi Visockas. Sėdi A. Mikoliūnas, F. Eidimtas, Armonai ir Malcanai.

V. Bacevičiaus nuotrauka

KŪČIOS PAS PENSININKUS

Jau keliolika dienų praityje nuo praeitų metų gruodžio 24, kada Lietuvių Pensininkų Klubas Clevelande surengė, ne taip greit pamiršamas kūčias, kurios paliko man nepamirštamą išpūdį – primenantį laisvoje tėvynėje mūsų motinėlių rengtas kūčias.

Atvykau į rengiamą, šv. Jurgio salėje, kūčių vakarienę geroką pusvalandį anksčiau ir turėjau pakankamai laiko apžiūrėti 12 patiekalų kūčių vakarienei.

Salėj stovėjo nepaprastai puošni kalėdinė eglutė, parengti vakarienei stalai apkrauti įvairiais 12 patiekalais, religiniai ir skoningai demokruoti stalai, teikė nepaprastą grožį – patikėkite, kad dar tokio grožio man neteko matyti net labai iškilmingose vaišėse.

Kūčios pradėtos klubo valdybos pirm. A. Mikoliūno, šiai šventei pritaikytu žodžiu, pakviečiant svečią, kun. Žiūraitį maldai ir pašventinti valgius. Po to pirmininkas pakvietė buv. Sibiro tremtinę, B. Armonienę uždegti žvakes su degtukais pagamintais Lietuvoje dar nepriklausomybės laikais. Gilų ir jautrų išpūdį teikė plotkelių pasidalinimas, kurias pradėjo klebonas kun. B. Ivanauskas, kun. K. Žemaitis ir kun. Žiūraitis. Plotkelėmis dalinosi visi dalyviai, kurių buvo arti 70, linkėdami vieni kitiems sulaukti sekančių Kalėdų, ilgiausių metų, sveikatos ir t.t.

Antroje vakarienos dalyje, visiems dalyviams buvo įteiktos, iš kalėdų senio do-

vanų maišo, dovanėlės, kurias apdalino Rūtelė ir Audrutė Nasvytytės. Dovanėlės buvo suaukotos pačių klubo narių.

Pritaikytą šiai šventei programą atliko A. Mikoliūnas, Izabelė Jonaitienė ir Juzė Orantienė. Gi Nasvytytės (mokyklinio amžiaus) skambai lietuvių kalba padeklamavo kalėdinius eilėraščius. Paskutinėje šios vakarienos dalyje pagerbti gimtadienio sukaktuvininkai: A. Mikoliūnas, B. Armonienė ir J. Žemaitis, kuriems klubo narių vardu, su atitinkamų valdybos įrašu, įteikta po lietuvišką knygą ir sudainuota ilgiausių metų.

Klubo narių vardu J. Žemaitis jautrių žodžių padėkojo valdybai už surengtą iškilmingą kūčių šventę, kuri baigta sugiedant Lietuvos himną.

Reikia stebėtis ir gerėtis, kad šis Lietuvių Pensininkų Klubas Clevelande, įsikūręs prieš kelis mėnesius, sugebėjo atlikti daug naudingų darbų savo narių labui. O tokios surengtos savo nariams ir svečiams kūčios su lietuviškais papročiais bei valgiais neturėtų būti paskutinės.

Pagarba ir padėka Lietuvių Pensininkų Klubui ir jos sumaniai ir darbščiai valdybai. (e)

ALTERATION FITTER

Must be able to fit and sew women's clothing. Full or part time. Apply ALLEN'S — personnel office. Chelton Ave. and Green Street, Philadelphia, Pa. 19144. (96-4)

A.A. Birutė Novickienė su savo vyru.

PETKUS
LAIDOJIMO ISTAIGA

MARQUETTE PARK CHICAGO
2533 W. 71 St. Tel GR 6-2345-6

CICERO ILLINOIS
1410 S. 50 Ave., Tel TO 3-2108-9

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS

Gruodžio mėnesį gimusieji Pensininkų Klubo nariai: Iš kairės: O. Cepukaitienė, I. Jonaitienė, B. Armonienė, A. Benokratienė, F. Pekūnas. Stovi: A. Mikoliūnas, F. Eidimtas, K. Tījūnėlis, V. Rutkauskas ir J. Žemaitis.

V. Bacevičiaus nuotrauka

DELLA E. JAKUBS & SON LAIDOJIMO ISTAIGA

936 East 185th St. Cleveland, Ohio
Tel. 531-7770

LAIDOTUVIŲ KOPLYČIA YRA ELEGANTIŠKAI ĮRENGTA, GERAI VĖŠINAMA IR YRA DIDELĖ AIKŠTĖ PASISTATYTI AUTOMOBILIAMS.

Della E. Jakubs ir sūnus William yra licenzijuoti direktoriai ir balzamuotojai. Nelaimės valandoje suteikia rimtą ir simpatinę patarnavimą.

CLEVELANDE IR APYLINKĖSE

ALDONA AUGUSTINAVIČIENĖ Lietuvos Prezidento Antano Smetonos minėjime šį sekmadienį, sausio 20 d. 4 v. p.p. Lietuvių Namuose skaitys paskaitą tema 'Antano Smetonos palikimas'. Be to, prezidento vaikaitis pianistas Antanas Smetona paskambins keletą klavirinių, o aktorius Ignas Gatautis paskaitys ištraukas iš prezidento raštų. Visi maloniai kviečiami į minėjimą atsilankyti.

• Lietuvos Respublikos prezidento Antano Smetonos 30 metų mirties sukakties minėjimas įvyks š. m. sausio 20 d. šia tvarka: 10 val. ryto Nauj. parapijos bažnyčioje iškilmingos pamaldos; 12 val. vainiko padėjimas mauzoliejuje prie prez. A. Smetonos kapo ir 4 val. p. p. Lietuvių Naujųjų namų salėje akademija, kurioje paskaita skaitys Aldona Augustinavičienė, pianinu skambins prezidento vaikaitis Antanas Smetona ir ištraukas iš prezidento raštų skaitys aktorius Ig. Gatautis.

Į minėjimą iš New Yorko atvyksta Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos pirmininkė Emilija Čekienė. Minėjimą rengia ALT S-gos Clevelando skyriaus valdyba ir kviečia visus Clevelando lietuvius pamaldose, vainiko padėjimo iškilnėse ir akademijoje gausiai dalyvauti.

• GLEN OAK SCHOOL of Gates Mills kviečia mokinius ir jų tėvus atvykti į mokyklos parodymą sausio 20 d. nuo 2 iki 4 v.p.p. Šios naujos nepriklausomos mokyklos direktorius kun. Gerner suteiks žinių apie mokyklos veiklą. Dėl smulkesnių informacijų kreiptis į Mrs. Richard Stifel, telef. 461-7500.

CLEVELANDO PADANGĖJE

DIRVOS KORESPONDENTO ŽINIŲ SANTRAUKA

NAUJŲ METŲ SUTIKIMAS

Įvyko keliose vietose ir, kaip jau įprasta, privačiuose draugų ar giminių pobūviuose. Šauniasias balius buvo Lietuvių namuose, surengtas Lietuvių Bendruomenės Clevelando Apylinkės valdybos. 250 rinktinės publikos, elegantiškai pasipuošusios ir gerai nusiteikusios tai buvo berods riba, kurią rengėjai galėjo susodinti prie dailiai dekoruotų vaisių stalų. Šaunusis Clevelando vyrų oktetas vadovaujamas R. Babicko, padainavo nuotaiką keliančių dainų. Geras serbų orkestras visą laiką grojo, įpindamas ir lietuviškų motyvų. Vaisės puikios (P. Mainelienės ir jos jaunų talkininkių nuopelnas). Visa turtingai ir skoningai įrengtos salės aplinka -- prisidėjo prie to, sakyčiau, pakilau visų balius dalyvių nusiteikimo. Be abejonų, tai buvo vienas iš gražiausių pavykusių Naujų Metų sutikimų, kokius bet kada yra bendruomenė šiame mieste suruošusi.

Jaunimas, ką tik užbaigęs savo darbą suvažiavimą, sutiko Naujuosius metus šv. Jurgio parapijos salėje. Ir ten buvo arti 300 žmonių.

Čiurlionio Ansamblio ir jo bičiuliai savo tradicinį N. Metų sutikimą turėjo paskutini kartą savo pastogėje. Mat, savo gražiai patarnavusius pačiam Ansambliui o ir kitoms organizacijoms namus pardavė ir persikraustė į naujuosius Lietuvių namus.

Lietuvių Klubas suteikė progą nemažam skaičiui savo narių sutikti N. Metus elegantiškose klubo ir gretimos valgyklos patalpose.

ŠV. KAZIMIERO LIT. MOKYKLOS EGLUTĖ

Įvyko sausio 6. Programoje gražiai pasirodė mokyklos kanklių ansamblis mokomas O. Mikulskienės, dirguojamas Ugn. Stasaitės. Jo programą meiliai pajavirino dvi dainininkės. Po to buvo neilgas, bet rūpestingai mokytojų A. Muliolienės, R. Čyvaitės, El. Razgaitytės ir V. Čyvaitės paruoštas 'Kaldos Miške' vaizdelis su 70 artistų, dainininkų, šokėjų ir su visa Lietuvos miškų 'zologija' -- gyvulėliais. Programa gausiam svečių skaičiui paliko gerą įspūdį. Ir Kalėdų senelio vizitą su dovanomis ir neišvengiamu triukšmu šį kartą pavyko sklandžiai praversti. Po programos buvo vaisės visiems mokiniams ir svečiams. Jas suorganizavo energingas ir darbštus mokyklos tėvų komitetas vadovaujant Dr. G.

Matieni. Daug tėvelių ir artimųjų talkininkavo pravedant šį gana sudėtingą procesą.

INŽ. R. KUDUKIO PASKAITA IR MERO R. PERK PAGERBIMAS

Inž. RAIMUNDAS KUDUKIS, Clevelando miesto viešųjų įmonių direktorius, kalbėjęs Lietuvių Namuose apie Clevelandą ir jo augimą. J. Garlos nuotrauka

Veikli Clevelando skautininkių draugovė, vadovaujama v.s. S. Radzevičiūtės, sausio 13 d. suruošė turinimą ir visais požūriais mūsų kolonijai naudingą sekmadienio popietę. Inž. R. Kudukis, miesto viešųjų įmonių direktorius, paskaitė savo rūpestingai paruoštą, skaidrėmis iliustruotą išsamų pranešimą apie mūsų miesto ir jo priemiesčių ateities planus, ypač paliesdamas vandens ir oro taršos problemas. Jis vaizdžiai nūšvietė tuos darbus ir pastangas, kurias atlieka jo vadovaujamas departamentas su 2,200 tarnautojų ir darbininkų ir su metiniu biudžetu, prilygstančiu anų laikų Lietuvos visos valstybės biudžetui... Po pranešimo buvo daug paklausimų, kurie parodė susirinkusių klausytojų (buvo apie 200) susidomėjimą miesto dabarties ir ateities problemomis.

Su prelegento atsiekimais ir jo veikla bei nuosirdžiu dalyvavimu lietuviškoje veikloje klausytojus supažindino skautininkė A. Miškinienė.

Baigiant Kudukio paskaitą atvyko Clevelando miesto meras R. Perk. Jis visų susirinkusių buvo šiltai pasveikintas. O kadangi artimų dienų laiką jis švenčia savo gimtadienį, tat buvo pagiedota ir 'ilgiausių metų'. Svečią pagerbdamos skautininkės A. Balašaitienė

Meras Ralph J. Perk prie vaisių stalo kalbasi su skautininkėmis J. Petraityte ir D. Orantaite.

V. Bacevičiaus nuotrauka

ir A. Miškinienė pasakė gerai apgalvotas, prasmingas ir elegantiškas kalbas. O įteikiant dovanas (albumą su turtingu rinkiniu nuotraukų vaizduojančių svečio susitikimus su lietuviiais įvairiomis progomis ir puošnią Vilniaus verbų puokštę prabangioje vazoje) sktn. J. Petraitytė ir sktn. D. Orantaite jautriai nusakė tų dovanų reikšmę.

Savo ilgesnį kalbą svečias nupasakojo tą kelią, kurį jis ir jo artimieji bendradarbiai turėjo nueiti organizuojant tautybių sąjungą. Iškeldamas apgailėtinos ir klaidingos pokarinės šio krašto vyriausybės politikos pasekmes, atiduodant žiauriam likimui daug milijonų Europos žmonių, p. Perk išsakė mūsų mintis. Jo asmenyje mes ir visos kitos panašaus likimo ištiktų tautų grupės turime tikrą ir neveidmainingą mūsų reikalų gynėją. Todėl daug kas norėtų jį matyti kopiant politinės karjeros laiptais ligi Washingtono... Bet pačiam R. Perkiu tenka išgyventi nelengvą apsisprendimo momentą. To jis neįstengė nulepti ir savo kalboje. Matyt, prisiminimas apie taip sėkmingai vykdomą šio miesto tvarkymo darbą ir rūpesčius, prisiminimas savo bendradarbių ir bičiulių, kuriuos turėtų palaikyti, sukelė kalbotojui nenuslepiamą susijaudinimą ligi ašarų. To niekada nepamatsime pas politikierius - oportunistus, kurie be jokių skrupulų palieka savo darbą ir draugus, jei tik pasitaiko proga aukščiau pakilti. Mr. R. Perk tuo ir skiriasi nuo jų.

Popietė užbaigta jaukiu pobūviu prie kavutės ir pyragaičių, kurių darbščios ir vaishingos skautininkės apščiui parūpino. (tb)

KLAIPĖDOS SUKILIMO MINĖJIMAS

Š.m. sausio 27 d. 4 val. po pietų Lietuvių Namuose Clevelando šauliai ruošia Klaipėdos krašto sukilimo minėjimą. Paskaitą skaitys Algirdas Kasulaitis. Meninę dalį atliks Čiurlionio Ansamblio Moterų choras ir kanklių orkestras, vadovaujamas muz. Alfonso Mikulskio ir muzikės Onos Mikulskienės. Šauliai nuosirdžiai prašo atsilankyti clevelandiečius į minėjimą. Po minėjimo šauliai svečius pavaišins kava.

VASARIO 16 MINĖJIMAS

Minėjimas įvyksta sekmadienį, š.m. vasario 17 d. sekančiais:

10 val. ir 10:30 val. ryte šv. Mišios abiejose liet. par. bažnyčiose.

Iškilmingas minėjimas 4 val. p.p. Naujos Liet. Parapijos salėje. Pagrindinę kalbą pasakys ALT ir LB veikėjas ir daugelio amerikiečių organizacijų pareigūnas dr. Jonas Genys iš Washingto-

16 gimnazijai suteikė paramos nuo savo 41 rėmėjo 521 dolerį, 29 dol. daugiau negu normaliai reikia, nes 4 nariai rėmėjai vietoje davę po 12 dol., davė: Jonas Krištolaitis 25.00, Benjaminas Paulionis 22.00, Petras Milašius ir Jurgis Stravinskas po 15.00. Be to 4 rėmėjai, išsikėlę iš Clevelando, Antanas ir Veronika Garmai, Jonas ir Juozė Daugėlai, dr. Jonas ir Adona Sandargai ir Petras Stravinskas, pirmieji trys į Floridą, pastarasis į Chicago, -- pasilieka nariais rėmėjais Clevelando būreliuose.

Būrelių vadovas Steponas Nasvytis.

BOILER — FIREMAN

Local chemical plant of major national corporation has immediate openings for a boiler-fireman. Must have Blue Seal or Black Seal License. Good hourly rate, excellent benefits.

For an appointment call Mr. Beck 201-354-7006

TENNECO CHEMICALS
A TENNECO COMPANY
INTERMEDIATES DIVISION
830 Magnolia Ave.
Elizabeth, N. J.

Equal Opportunity Employer M/F (96-4)

GINNAZIJOS RĖMĖJŲ 5 IR 53 BŪRELIAI

Per 1973 metus minėti Clevelande veikią 5 ir 53 rėmėjų būreliai lietuvių Vasario

Šv. Kazimiero lit. mokyklos eglutėje mokinių tėvai prie aukų stalo... Iš kairės: inž. R. Minkūnas, prof. R. Kašuba, dr. Giedrė ir dr. Stepas Matai ir A. Malėnas.

V. Bacevičiaus nuotrauka

Superior Savings AND LOAN ASSOCIATION

yra jūsų kaimynystėje ir teikia visus finansinius patarnavimus. Automatinė, kompiuterizuota apskačiavimų sistema.

Paskolos nekilnojamam turtui įsigyti, naujoms statyboms, priestatams ir remontui.

Už reguliarius taupymo indėlius mokama 5¼%

Už terminuotus taupymo pažymėjimus mokama 6½% — 7½%

TAUPYMO INDĖLIAI IR PAŽYMĖJIMAI APDRAUSTI IKI \$20,000.

Išduodami kelionių čekiai, orderiai, priimami mokesčių įmokėjimai, elektros, dujų ir telefono sąskaitos, parduodami JAV bonai.

Pasinaudokite jums arčiausiai esančios įstaigos patarnavimu!

798 East 185 Street, Cleveland, Ohio 44119
6712 Superior Avenue, Cleveland, Ohio 44103
13515 Euclid Avenue, Cleveland, Ohio 44112
14406 Cedar Rd., University Hts., Ohio 44121

DARBO VALANDOS

Antradienį, trečiadienį ir ketvirtadienį 9:30 iki 4:00 • Penktadienį 9:30 iki 6:00 • Šeštadienį 9:30 iki 2:30 • Pirmadienį uždaryta. • Pagrindinė įstaiga E. 185 St. atidaryta iki 2:30.

Clevelando miesto meras Ralph J. Perk atsilankęs į skautininkių suruoštą pobuvį. Pirmoj eilėj sėdi iš kairės: Kalvaitis, Neimanaitė, meras Ralph J. Perk, s. Miškinienė, Kudukienė ir vs Bacevičius, Dirvos foto bendradarbis. J. Garlos nuotrauka

DIRVA

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

New York

* LIETUVOS PREZIDENTO ANTANO SMETO. Nos 30 m. mirties ir 100 m. gimimo sukakties minėjimas New Yorke įvyks š.m. gegužės 12 d., Kultūros Židinyje.

* MAŽOSIOS LIETUVOS Bičiulių Draugijos valdyba savo posėdyje švenčių programa paskyrė pašalpas: 30 dolerių Vasario 16-tos Gimnazijos kalėdinei eglutei per mokytoją F. Skėrį, ir 25 dol. Lietuvių Šalpos Draugijai, Stutgartėje, per jos pirmininką Glemžą.

* KLAIPĖDOS KRAŠTO prijungimo prie Lietuvos paminėjimas bus sausio 29 d., sekmadienį, 3 val. po piet, Christ Congregation bažnyčios apatinėje salėje. Prieš tai 2 val. bus toj pat bažnyčioj ekumeninės pamaldos dalyvaujant kun. P. Dagui ir Tėvui Gidžiūnu. Adresas: 85 Rd. kampas 91 Street, Woodhaven. Mėnėjimui talkininkauja Liet. Kar. Kūrėjų Savanorių Sąjunga, Ramovėnai ir Saulių kuopa. Martynas Gelžinis padarys pranešimą apie naujoves politikoje Rytprūsių atžvilgiu. Kaip visados – bus vaišės.

L. BENDRUOMENĖS
RYTŲ APYGARDŲ
SUAŽIAVIMAS

JAV LB valdyba š.m. sausio 26 d. rengia Amerikos rytinio pakraščio LB apygardų ir apylinkių pirminkų suvažiavimą Kultūros

Židinyje, 341 Highland Blv., Brooklyn, N.Y. Pradžia 10:30 v. ryto. Suvažiavime kviečiami dalyvauti visi besidomintieji LB veikla.

* SEA SCAPE motelio Floridoje savininkas Adolfas Andrulis, sveikindamas Dirvą su N. Metais pridėjo auką 20 dol. Už auką ir linkėjimus ačiū.

Chicago

VALDYBA PRADĖJO DARBĄ

ALTS-gos Chicagos skyriaus 1974 m. išrinktoji valdyba pasiskirstė pareigomis, sudaro bendrinį darbo planą ir įsijungė į tolesnę veiklą. Valdybos sąstatai: pirmininkas – Petras Bučas (9136 – 55 th ct., Oak Lawn, Ill. 60653, tel. 423-7184), vicepirmininkas – Kazys Šimulis (per. vald. buvęs išdininkas), sekretorė (tose pareigose dirbusi ir ankstesnė kadencija) – Veronika Lenkevičienė, išdininkas – Oskaras Kremeris ir kult. reik. vald. narė – Eleonora Valiukėnienė.

Naujosios valdybos dienos rūpestis – sausio 19 d. susirinkimas, drauge su kaimyninių skyrių (East Chicago ir Cicero) nariais, kuriam laukiama dalyvausiant ALTS Valdybos Pirmininkę Emiliją Čekienę. (mv)

Skaitykit ir platinkit
DIRVĄ

ALEKSANDRĄ GOBERĮ AMŽINYBĖN IŠLYDĖJUS

A.A. Aleksandras Goberis

Žmogus kaip dvasinio prado būtybė miršta tik fiziškai. Dvasinės būties mirtis nepaliečia – ji tik perkelia žmogų iš laiko į amžinybę. Iš vienos pusės žiūrint mirtis yra neišvengiama gyvenimo priešingybė, iš kitos gi pusės – ji ragina gyventi prasmingai.

Dažnai mes besinaudodami vienokių ar kitokių dvasinių vertybių palikimu, prisimename ir tuos asmenis, kurie jau senai, kartais prieš šimtus ir tūkstančius metų yra apleidę šį pasaulį, kurių net palaikų vietos nebežinomos ir vis tik jie tebėra tokie ryškūs tarsi tebegyventų mūsų tarpe.

A.a. Aleksandras Goberis taip netikėtai išskeliavęs amžinybėn, paliko visiems ilgai atmintina altruisto širdį ir skrupulingą pareigos jausmo supratimą. Jis buvo nepamainomas LB pareigūnas, nepaprastai aktyvus ALTS-gosje, rūpestingas Balfo reikalų tvarkytojas, o ką jau bekalbėti apie Vasario 16 gimnaziją, kuriai remti jis nedidelėje St. Louis lietuvių kolonijoje išgudė didelį ir dosnų rėmėjų būrelį ir jam vadovavo virš 10 metų.

Velionis gimė 1910.XI.25. Kučiūnų kaime, Lazdijų valsčiuje, Seinų apskrityje. Augo 4 brolių ir vienos sesers šeimoje. Du broliai ir sesuo rusų - komunistų iš-

tremti Sibiran, kur vienas brolis ir mirė.

Baigęs gimnaziją ir atlikęs karinę prievolę, Aleksandras įsijungė į Lietuvos Civilinės Aviacijos tarnybą. Antrasis Pasaulinis karas tolimesnius planus suardė

1944 m. pasitraukė į Vokietiją. Ten susipažino ir vedė Salomėją Krisčiūnaitę. Karui pasibaigus gyveno Uchtės stovykloje (koks sutapimas: A. Goberis ir gen. P. Plechavičius abu buvę Uchtės gyventojai mirė tą pačią dieną 1973.12.19).

1947 metais abu su žmona emigravo į Angliją, o 1959 švogerio Felikso Kriščiūno pakviesti atvyko į JAV ir tuoj pradėjo dirbti Bussmann elektros reikmenų įmonėje, St. Louis, Mo. Ten kartu su žmona dirbo iki mirties. Ištiktas širdies smūgio mirė važiuodamas į darbą.

Tvarkingai gyvendamas gražiai buvo įsikūręs Maraldo Pl. St. Louis, Mo. Su visais jis bendravo ir visi jį mėgo.

Laidotuvių išvakarės ir pačios laidotuvės dėl didelės sniego dangos ir šalčio buvo labai apsunkintos, tačiau veik visi St. Louis apylinkių lietuviai atsilankė į Kaslį (Kaušpėdos) laidotuvių namus atiduoti velioniui paskutinę pagarbą.

Laidotuvių apeigas bažnyčioje ir kapinėse atliko East St. Louis lietuvių parapijos klebonas kun. J. Gasiūnas asistuojant kun. Long. Lietuvių bendruomenės vardu atsisveikino jos pirmininkas Z. Grybinas.

Palaidotas Mt. Carmel kapinėse.

Visi dalyviai buvo pakviesti pusryčių, kurių metu velionies atminimui surinkta nemaža suma Vasario 16 gimnazijai remti.

St. Louis apylinkių lietuviai reiškia gilią užuojautos velionies žmonai p. Sa-

Kr. Donelaičio lit. mokyklos mokyt. Mėra Šerepkaitė ir Ina Stravinskytė gruodžio 1 d. mokyklos balius programoje.

GRAŽIAI PAVYKĖS KR. DONELAIČIO MOKYKLŲ BALIUS

Kiekvienų mokslo metų eigoje Kr. Donelaičio lit. mokyklų Tėvų komiteto laukia du dideli ir svarbūs renginiai, be kurių atnešamo pelno mokyklos sunkiai išsiverstų. Tie renginiai – tai Pavasario šventė ir vakaras - balius. Šiems parengimams komiteto nariai ir jų talkininkai paaukoja daug energijos ir rūpesčio, už tai atsiekia puikių rezultatų. Šių metų Kr. Donelaičio mokyklų balius įvyko gruodžio 1 d. ir praėjo su dideliu pasisekimu, Baliaus programą atliko savos jėgos - mokytojos, mokinių mamytės ir jų bičiulės. Programa Programa buvo labai įvairi ir nuotaikinga. Joje daly-

vavo mokytojos Ina Stravinskytė, Mėra Šerepkaitė, Gražina Vindašiūtė ir viešnia iš Lemonto Rasa Šėliūnaitė. Šalia jų su šešiomis dainomis dar pasirodė Dainuojančios sesės – iš vyresniųjų skaučių ir skautininkių sudarytas balsingas sekstetas, kuriam vadovauja Br. Variakojienė. Sekstete dainavo: A. Gasnerienė, M. Jonikienė, I. Kirkuvienė, B. Stravinskienė, D. Vakarė ir B. Vindašienė. Po programos svečius linksmينو ir šokino Neo-Lithuania orkestras, vad. A. Modesto. Puikią muziką dar pajavairino smagios G. Vindašiūtės ir R. Šoliūnaitės dainos.

Svečiai turėjo progos išbandyti savo laimę gausioje loterijoje, o Tėvų komiteto pirm. Regina Kučienė visus maloniai pakvietė atsilankyti į ateinančių metų balių, nes tada Kr. Donelaičio mokyklos švės savo gyvavimo penkiolikmetį. (bb)

LIETUVOS KELIU

Gruodžio mėn. išėjo iš spaudos inž. P. Lelio atsiminimų knyga LIETUVOS KELIU 1910-1973 m. Knyga turi 270 pusl. 130 iliustracijų. Knygoje šie skyriai: Caro valdžioje, Pirmasis pasaulinis karas, Laisvės kovos, Nepriklausomybės metai, Antrasis pasaulinis karas, Emigracijoje. Dalis šių atsiminimų buvo spausdinta Nepriklausomos Lietuvos savitraštyje 1970-1972 m. Knyga parduvinėjama kioskuose, bet ją galima užsakyti ir pas autorių: 32 Weatherell St. Toronto 9, Ont., Canada. Kaina \$6.00.

R. Gintautas

WANTED AT ONCE
JOURNEYMEN
OR
1ST CLASS SKILLED
TOOLMAKERS
AND
MACHINISTS

Growing powdered metal firm needs full time permanent employees for expanding tool room. Precision tool making experience desired. First or second shift, good pay and secure future. To get in on the ground floor apply to

SINTERED METALS
DIVISION

Sealed Power Corporation
475 NORTH CENTENNIAL ST.
ZEELAND, MICHIGAN 49464

We are an equal opportunity employer (3-9)

NEPAMIRŠKITE
ĮSIGYTI
PIRMAJĄ TOMĄ,
KOL DAR
NEIŠPARDUOTA

Antroji laida
nebus
leidžiama

ŠVENTARAGIS

VYTAUTO ALANTO istorinis romanas iš Mindaugo laikų. I tomas 408 psl. Kietais viršeliais 6 dol., minkštais – 5 dol. Aplankas dail. T. Valiaus.

Tai knyga, kurią pradėjus skaityti, negalima atsitraukti, kol nebaigiamas paskutinis puslapis.

Paskubėkite įsigyti knygą pas platintojus artiesiog Dirvoje.

(Iškirpti)

DIRVA

P. O. BOX 03206
CLEVELAND, OHIO 44103

Siunčiu dol. ir prašau atsiųsti man V. Alanto romaną Šventaragis I tomą.

Pavardė ir vardas

Adresas

EGLUTĖ DETROITO LIT. MOKYKLOJE

LB Detroito lietuistinės mokyklos surengtoje Kalėdų eglutėje pagrindiniai vaidintojai veikale 'Laimės karalystė'. Režisavo Danutė Jankienė.

Laura Gražulytė, Vitas Rugienius, Linas Udrys ir Gina Radzevičiūtė vaidinę voverytes.

Gėlės - balerinos: Lina Palaikytė, Ramunė Duobaite, Daiva Rugieniūtė, Laima Sveraitė, Gina Rugieniūtė, Rasa Kutkutė, Audra Baužaitė ir Rita Kutkutė. Jas paruošė Danguolė Jurgutienė. Al. Astašaičio nuotraukos